

Jaarrekening 2017

Stichting Holding Isala klinieken

isala

De jaarrekening 2017 van Isala is digitaal aangeleverd aan het CIBC en als pdf gedeponereerd bij www.jaarverantwoordingzorg.nl en www.isala.nl.

De Controleverklaring van de onafhankelijke accountant behorende bij de jaarrekening 2017 van Isala is als separaat document te raadplegen op www.jaarverantwoordingzorg.nl en www.isala.nl.

Algemene
identificatiegegevens Isala

Naam verslaggevende rechtspersoon	Stichting Holding Isala klinieken
Nummer Kamer van Koophandel	5082695
Locatie Zwolle	
Postadres en plaats	Postbus 10400, 8000 GK Zwolle
Bezoekadres hoofdgebouw (V), gebouw D, P, R en W	Dokter van Heesweg 2, 8025 AB Zwolle
Bezoekadres gebouw A, B en C	Dokter Spanjaardweg 29, 8025 BT Zwolle
Bezoekadres gebouw L	Dokter Stolteweg 84-96, 8025 AZ Zwolle
Bezoekadres gebouw Q	Dokter Spanjaardweg 1, 8025 BT Zwolle
Bezoekadres gebouw M (Mondriaan)	Dokter van Deenweg 1, 8025 BP Zwolle
Bezoekadres gebouw N	Dokter Stolteweg 86, 8025 ZA Zwolle
Telefoon	(038) 424 50 00
Locatie Meppel	
Postadres en plaats	Postbus 502, 7940 AM Meppel
Bezoekadres Isala Diaconessenhuis	Hoogeveenseweg 38, 7943 KA Meppel
Telefoon	(0522) 23 33 33
Identificatienummer(s) Nederlandse Zorgautoriteit (NZa)	Isala Ziekenhuis: 10306 Isala PAAZ: 1205011
Website	www.isala.nl
Internet contactpagina	www.isala.nl/vraagstellen

Inhoudsopgave

1.	Geconsolideerde balans per 31 december 2017	4
2.	Geconsolideerde resultatenrekening over 2017	5
3.	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2017	6
4.	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	7
5.	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017	20
6.	Mutatieoverzicht immateriële vaste activa	35
7.	Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële/materiële vaste activa	36
8.	Overzicht langlopende schulden per 31 december 2017	38
9.	Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2017	40
10.	Enkelvoudige balans per 31 december 2017	50
11.	Enkelvoudige resultatenrekening over 2017	50
12.	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening	51
13.	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017	51
14.	Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2017	53
15.	Vaststelling en goedkeuring	54
16.	Overige gegevens	56
16.1	Statutaire regeling resultaatbestemming	56
16.2	Nevenvestigingen	56
16.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	56

1. Geconsolideerde balans per 31 december 2017 (bedragen x 1.000 €)

1. Geconsolideerde balans na resultaatbestemming per		31 december 2017	31 december 2016
Activa			
Vaste activa			
5.1	Immateriële vaste activa	4.085	0
5.2	Materiële vaste activa	399.065	398.465
5.3	Financiële vaste activa	2.931	3.314
Totaal vaste activa		406.081	401.779
Vlottende activa			
5.4	Voorraden	12.003	11.225
5.5	Onderhanden werk uit hoofde van DBC's/ DBC-zorgproducten	12.266	2.835
5.6	Debiteuren en overige vorderingen	101.915	86.949
5.7	Vordering uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten	18.257	12.769
5.8	Liquide middelen	41.857	72.168
Totaal vlottende activa		186.298	185.946
Totaal activa		592.379	587.725
Passiva			
5.9	Groepsvermogen		
	Kapitaal	0	0
	Bestemmingsreserve rendementsdeling	197	330
	Bestemmingsreserve fondsen	2.090	2.191
	Algemene en overige reserves	147.934	143.189
	Algemene reserve BV's	3.341	3.705
	Aandeel van derden	670	595
Totaal groepsvermogen		154.232	150.010
5.10	Voorzieningen	49.355	43.928
5.11	Langlopende schulden (meer dan 1 jaar)	269.053	282.689
5.12	Schulden uit hoofde van bekostiging	0	16
5.13	Kortlopende schulden en overlopende passiva (ten hoogste 1 jaar)	119.739	111.082
Totaal passiva		592.379	587.725

2. Geconsolideerde resultaten- rekening over 2017 (bedragen x 1.000 €)

2. Geconsolideerde resultatenrekening per		2017	2016
Bedrijfsopbrengsten			
9.2	Opbrengsten zorgprestaties	622.779	606.545
9.3	Opbrengst uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten	6.250	12.464
9.4	Subsidies	26.214	26.739
9.5	Overige bedrijfsopbrengsten	40.811	36.703
Som der bedrijfsopbrengsten		696.054	682.451
Bedrijfslasten			
9.6	Personeelskosten	327.732	315.809
9.7	Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	32.412	34.230
9.8	Bijzondere waardevermindering van vaste activa	0	2.599
9.9	Honoraria vrijgevestigde medisch specialisten	92.527	88.809
9.10	Overige bedrijfskosten	224.080	210.729
Som der bedrijfslasten		676.751	652.176
Bedrijfsresultaat		19.303	30.275
9.11	Financiële baten en lasten	-14.424	-23.339
Resultaat voor belasting		4.879	6.936
9.12	Vennootschapsbelasting	-289	-290
Resultaat na belasting		4.590	6.646
5.9	Aandeel van derden	-445	-445
Resultaat boekjaar		4.145	6.201

3. Geconsolideerd kasstroom-overzicht over 2017 (bedragen x 1.000 €)

3. Geconsolideerd kasstroomoverzicht			2017	2016	
Kasstroom uit operationele activiteiten					
2	Bedrijfsresultaat	A	19.302	30.275	
Aanpassingen voor:					
9.7	• afschrijvingen	32.412		34.230	
9.5/9.8	• bijzondere waardeverminderingen	-2.599		2.599	
5.10	• mutaties voorzieningen	5.427		-4.779	
5.3	• geblokkeerde rekening ABN AMRO	400		400	
		B	35.640	32.450	
Veranderingen in vlottende middelen:					
5.4	• voorraden	-778		134	
5.5	• onderhanden werk DBC's/DBC-zorgproducten	-9.431		801	
5.6	• vorderingen	-14.966		-31.291	
5.7	• vorderingen uit hoofde van bekostiging	-5.488		-7.616	
5.13	• kortlopende schulden (exclusief schulden aan kredietinstellingen)	8.610		-33.774	
		C	-22.053	-71.745	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			32.890	-9.020	
9.11	Ontvangen interest	5		168	
9.11	Betaalde interest	-14.503		-33.384	
9.12	Betaalde vennootschapsbelasting	-385		-143	
		D	-14.884	-33.359	
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			E=A+B+C+D	18.006	-42.380
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
5.1	Investerings in immateriële vaste activa	-4.085		0	
5.2	Investerings in materiële vaste activa	-30.431		-20.264	
5.2	Desinvesteringen materiële vaste activa	0		1.370	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			F	-34.498	-18.894
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
5.11	Nieuw opgenomen leningen	55.000		0	
5.11	Aflossingen langlopende leningen	-67.789		-34.996	
5.11	Swap/disagiokosten	-1.689		0	
5.11	Ontvangen integratieheffing btw	843		-6.662	
5.3	Aflossing verstrekte lening aan Isala Apotheek BV	187		257	
	Dividenduitkering Zwolse Dermatologen BV	-370		-467	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			G	-13.819	-41.869
Mutatie geldmiddelen (exclusief kortlopende schulden aan kredietinstellingen)			H=E+F+G	-30.311	-103.143
5.8	Saldo Liquide middelen per 1 januari	72.168		175.311	
	Saldo Liquide middelen per 31 december	41.857	-30.311	72.168	-103.143

4. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

4.1 Algemeen

4.1.1 Doel Stichting Holding Isala klinieken (Kamer van Koophandel, nummer 5082695)

Artikel 2 van de statuten

De stichting heeft ten doel: het voeren van het bestuur over en/of deelnemen aan instellingen casu quo rechtspersonen van gezondheidszorg en instellingen casu quo rechtspersonen die gezondheidszorg (-organisatie) ondersteunende diensten leveren, een en ander in de ruimste zin van het woord, in het bijzonder onder meer:

- de stichting: Stichting Isala klinieken, statutair gevestigd in de gemeente Zwolle op het adres Dokter van Heesweg 2
- de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid: Isala BV, statutair gevestigd te Zwolle.

De stichting heeft tevens ten doel: het (doen) ontwikkelen, beheren, in stand houden en bewaken van de kwaliteit welke verbonden is aan het merk ‘Isala’.

4.1.2 Doel Stichting Isala klinieken

Artikel 2 van de statuten

De stichting heeft ten doel: het onderzoek, de behandeling, de verpleging en de verzorging van zieken en gehandicapten, zowel intra- als extramuraal, alsmede het verschaffen van huisvesting voor de doelgroepen met bijbehorende voorzieningen, en voorts al hetgeen met het voorgaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

4.1.3 Doel Isala BV

Artikel 2 van de statuten

De vennootschap heeft ten doel:

- het deelnemen in en het besturen van rechtspersonen waarmee de Stichting Holding Isala klinieken, statutair gevestigd te Zwolle, in een groep is verbonden
- het verkrijgen, verwerven in genot, vervreemden,

- huren, verhuren, vervaardigen, administreren, financieren, beheren, exploiteren en bezwaren van goederen
- het al dan niet tezamen met anderen deelnemen in en besturen van andere rechtspersonen, instellingen en ondernemingen
- het voorzien in de behoefte aan financierings-middelen van rechtspersonen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en van anderen
- het verlenen van managementdiensten en het aangaan van managementovereenkomsten
- het sluiten van overeenkomsten waarbij de vennootschap zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt
- het verrichten van alle andere daden op financieel, commercieel, economisch en administratief gebied
- het verrichten van alle handelingen welke in de ruimste zin verband kunnen houden met of bevorderlijk kunnen zijn voor een van de hiervoor omschreven doeleinden.

4.1.4 Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Verslaglegging

- De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTi (RvW).
- De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de entiteiten en haar groepsmaat-schappijen en andere rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitge-oefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de instelling een meerderheidsbelang heeft of waarop op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Bij de bepaling of beleids-bepalende invloed kan worden uitgeoefend, worden financiële instrumenten betrokken die potentiële stemrechten bevatten en direct kunnen worden uitgeoefend. Participaties die zijn verworven uitsluitend met het doel om ze binnen afzienbare termijn weer te vervreemden, worden niet geconsolideerd.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017 dat is geëindigd op de balansdatum 31 december 2017.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met 2016

- In vergelijking met het voorgaande jaar (2016) is de wijze van bepalen van de voorzieningen voor jubileumuitkering, de voorziening ‘uitkering bij pensioen’ en de voorziening ‘loondoorbetaling bij ziekte’ aangepast door actualisatie van de blijfkans van medewerkers. Het financiële effect hiervan is zeer beperkt.
- De voorzieningenpercentages die worden gebruikt voor de dubieuze debiteuren zijn geactualiseerd. Het financiële effect hiervan is zeer beperkt.
- Herbeoordeling heeft plaatsgevonden van de toegepaste opslagpercentages voor de personeelsverplichtingen. Daarbij is een aanpassing doorgevoerd ten aanzien van de verlofuren, de voorziening ‘langdurig zieken’ en de levensfasebudget-uren. Voor de levensfasebudget-uren heeft retrospectieve verwerking plaatsgevonden. Daartoe is het groepsvermogen per 1 januari 2016 verlaagd met € 2.130.471 en de resultaten over 2017 en 2016 zijn verlaagd met € 577.410 (2017) en € 480.445 (2016). Het totale bedrag van de correctie bedraagt € 3.188.326. Aan deze voorziening zijn de componenten ‘vakantietoeslag’ (8,33%), ‘eindejaarsuitkering’ (8,33%) en ‘pensioenpremie’ (8,47 %) toegevoegd. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat een deel van de uren niet wordt opgenomen maar uitbetaald of ingezet voor het Meerkeuzesysteem arbeidsvoorwaarden.
- De correcties inzake verlofuren en ‘langdurig zieken’ zijn niet retrospectief verwerkt, gegeven de beperkte omvang van deze correcties.

4.1.5 Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen, de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in

- de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.
- De belangrijkste schattingen hebben betrekking op:
- de waardering van de uitval in het onderhanden werk
 - de verdeling van de toerekening van de afspraken met de verzekeraars met betrekking tot schadejaar 2017
 - de bepaling van te verwachten toekomstige kasstromen in verband met een mogelijke overhedgepositie
 - de voorziening voor risico’s uit hoofde van zelfonderzoeken en locatieoverstijgende productie
 - de gehanteerde uitgangspunten bij de bedrijfs-waardeberekening
 - de overige voorzieningen.

4.1.6 Consolidatie

- In de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Holding Isala klinieken zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop overwegende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd. Deze jaarrekening bevat de financiële informatie van zowel de zorginstelling als de geconsolideerde maatschappijen van de zorginstelling. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Stichting Holding Isala klinieken.
- Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed uitgeoefend kan worden. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.
- In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd evenals de binnen de groep gemaakte resultaten. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij het minderheidsbelang van derden afzonderlijk tot uitdrukking is gebracht.
- Als gevolg van de zeggenschaps-/ eigendomsverhoudingen van Isala Apotheek BV waarbij geen sprake is van ‘control’, zijn de aandelen in het kapitaal en het resultaat van de vennootschap in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder respectievelijk de financiële vaste activa en de financiële baten en lasten en niet meege-consolideerd.

Groepsverhoudingen

Onder de groep, met Stichting Holding Isala klinieken als groepshoofd, vallen de volgende rechtspersonen:

Naam	Zetel	Belang
Stichting Isala klinieken	Zwolle	zeggenschap
Isala BV	Zwolle	100%
Isala Onroerend Goed BV	Zwolle	100%
Isala Business BV	Zwolle	100%
Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV	Zwolle	100%
Dermatologisch centrum Isala BV	Zwolle	51%
Isala Apotheek BV	Zwolle	50% (niet in consolidatie)

Juridisch gefuseerd

Per 1 januari 2017 zijn Stichting Isala klinieken en Stichting Zorgcombinatie Noorderboog juridisch gefuseerd. Vanaf dat moment worden de activiteiten van de laatstgenoemde stichting voortgezet vanuit Stichting Isala klinieken. Als gevolg van de bestuurlijke fusie van Stichting Isala klinieken en Stichting Zorgcombinatie Noorderboog per 1 januari 2015 wordt sinds 2015 in de geconsolideerde jaarrekening de ‘pooling of interests’-methode toegepast. Derhalve zijn er vanaf het moment van de juridische fusie geen aanpassingen in de wijze van opstellen van de geconsolideerde jaarrekening.

Isala Apotheek

Belang in de joint venture Isala Apotheek BV is behouden door middel van certificaten in Stichting Administratiekantoor (STAK) Isala Apotheek. Onderlinge transacties vinden plaats op marktconforme basis. Waardering vindt plaats tegen nettovermogenswaarde.

4.1.7 Verbonden rechtspersonen

Omschrijving

- Stichting Isala klinieken heeft tot doel het onderzoek, de behandeling, de verpleging en de verzorging van zieken en gehandicapten.
- Isala BV heeft tot doel het deelnemen in en het besturen van rechtspersonen waarmee de Stichting Holding Isala klinieken in een groep verbonden is.
- Isala Onroerend Goed BV exploiteert onroerend goed en verhuurt dit aan Stichting Isala klinieken (kantoorgebouw Dokter Spanjaardweg), aan Dermatologisch centrum Isala BV (polikliniek Dokter Spanjaardweg) en aan derden.
- Dermatologisch centrum Isala BV verleent alle

- soorten dermatologische zorg aan patiënten. Dit centrum neemt diensten af van Stichting Isala klinieken, met name van de medisch-ondersteunende sector (diagnostisch onderzoek).
- Isala Apotheek BV exploiteert een poliklinische apotheek en is geoutilleerd om 7 dagen per week 24 uur per dag geopend te zijn en vervult daarmee voor de regio de rol van dienstenapotheek.
 - Isala Business BV heeft tot doel het exploiteren van rechtspersonen op het gebied van de facilitaire dienstverlening in de gezondheidszorg waarmee de Stichting Holding Isala klinieken in een groep verbonden is.

Marktconform

Transacties met verbonden partijen vinden marktconform plaats.

4.1.8 Medisch specialisten

De medisch specialisten in vrije vestiging hebben zich verenigd in een Medisch Specialistisch Bedrijf (MSB). De honorariageldstromen die met de specialisten in vrije vestiging samenhangen qua opbrengsten en kosten worden verwerkt in de resultatenrekening. De honoraria die worden gedeclareerd voor de medisch specialisten in loondienst zijn evenals voorheen verantwoord als onderdeel van de opbrengsten. De specialisten in loondienst ontvangen salaris; deze salariskosten maken deel uit van de personeelskosten. Isala heeft overeenkomsten gesloten met de maatschap Medisch Specialistisch Bedrijf Isala, de maatschap Dermatologie Zwolle en MKA Zwolle BV (Mondziekten, Kaak- en Aangezichtschirurgie).

4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

4.2.1 Activa en passiva

Omschrijving

- Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen historische kosten.
- Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen.
- Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling ervan gepaard gaat met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag ervan betrouwbaar is vast te stellen.
- Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen.
- Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De jaarrekening is gepresenteerd in duizenden euro's (bedragen x 1.000 €); de euro is ook de functionele valuta van de Stichting Holding Isala klinieken.

4.2.2 Materiële en immateriële vaste activa

Wijze van waardering

De materiële en immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Hierbij wordt geen rekening gehouden met restwaarde.

De afschrijvingspercentages zijn vermeld in hoofdstuk 7 Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële/materiële vaste activa.

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze in mindering gebracht op de investeringen.

Periodiek groot onderhoud wordt volgens de componentenbenadering geactiveerd.

Hierbij worden de totale uitgaven toegewezen aan de samenstellende delen.

4.2.3 Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de netto-vermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is waarbij ook leningen van deze deelneming worden betrokken (netto-investering), wordt deze op nihil gewaardeerd.

4.2.4 Bijzondere waardeverminderingen

Realiseerbare waarde versus boekwaarde

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer zich wijzigingen of omstandigheden voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend wordt. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de opbrengstwaarde of de bedrijfswaarde zijnde de geschatte contante waarde van de toekomstige nettokasstromen die het actief naar verwachting genereert.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

De opbrengstwaarde is gebaseerd op de geschatte verkoopprijs minus de geschatte kosten die nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Bedrijfswaardeberekening

Isala heeft de realiseerbare directe opbrengstwaarde bij verkoop en de contante waarde van de toekomstige kasstromen van haar zorgvastgoed benaderd op concernniveau en vergeleken met de boekwaarde van het vastgoed en de overige met de bedrijfsvoering samenhangende activa per 31 december 2017. Uitkomst hiervan is dat de bedrijfswaarde hoger is dan de boekwaarde waardoor geen bijzondere waardevermindering verwerkt hoeft te worden.

Voor de bedrijfswaardeberekening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de berekening vindt plaats op basis van de begroting 2018; voor de jaren 2019-2023 is uitgegaan van een jaarlijkse groei/indexatie van opbrengsten en kosten van 1,5%
- de eindwaarde wordt bepaald op basis van het Gordon Growth Model met groeifactor van 1,5%
- een percentage van 6% is gehanteerd als disconteringsvoet, conform voorgaande jaren.

Isala locatie Meppel

Voor Isala locatie Meppel is geen sprake meer van een separate kasstroomgenererende eenheid. De ultimo 2016 verantwoorde bijzondere waardevermindering is teruggenomen in de jaarrekening 2017 en is daarom verwerkt onder de overige opbrengsten. De reden hiervan is ook dat de ingebruikname van het nieuwe ziekenhuis in Meppel op een later tijdstip plaatsvindt dan waarmee in de oorspronkelijke berekening van de bedrijfswaarde rekening is gehouden.

4.2.5 Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De verkrijgingsprijs voor de magazijnvoorraden wordt bepaald op basis van de voortschrijdende historische inkoopprijs en voor de overige voorraden op basis van de laatst bekende inkoopprijs. Prijsverschillen worden in de exploitatie verwerkt.

4.2.6 Financiële instrumenten

Omschrijving

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten en afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten); deze derivaten worden door de instelling gescheiden van het basiscontract en apart verantwoord indien:

- de economische kenmerken en risico's van het basiscontract en het daarin besloten derivaat niet nauw verwant zijn
- een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het in het contract besloten derivaat aan de definitie van een derivaat zou voldoen
- het gecombineerde instrument niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening
- in contracten besloten afgeleide instrumenten die

niet worden gescheiden van het basiscontract omdat niet aan de hiervoor genoemde voorwaarden is voldaan, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract.

Isala heeft geen afgeleide instrumenten die gescheiden moeten worden van het basiscontract.

Verwerking

Financiële instrumenten worden bij eerste opname verwerkt tegen de reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Als financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen de reële waarde of geamortiseerde kostprijs met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening, worden de direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindering-verliezen.

Schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van lineaire amortisatie. De aflossingsverplichtingen van de langlopende schulden voor het komende jaar worden opgenomen onder kortlopende schulden.

4.2.7 Afgeleide financiële instrumenten

Kostprijs hedge-accounting

Isala maakt gebruik van renteswaps (derivaten) om de rentevariabiliteit van opgenomen leningen af te dekken. Voor deze instrumenten wordt kostprijs hedge-accounting toegepast teneinde de resultaten uit waardeveranderingen van renteswaps en de afgedekte positie gelijktijdig in de resultatenrekening te verwerken. De toepassing van kostprijs hedge-accounting leidt tot de hierna beschreven waarderingsgrondslagen voor financiële instrumenten.

Herwaardering/vervolgwaardering

- Indien kostprijshedge-accounting wordt toegepast vindt, zolang het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van een toekomstige transactie die zich naar verwachting voordoet, geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de winst-en-verliesrekening wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument samenhangende verlies, verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Indien de afgedekte positie van een te verwachten toekomstige transactie leidt tot de opname van een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting in de balans, wordt de kostprijs van dit actief aangepast met de afdekkingresultaten die nog niet in de winst-en-verliesrekening zijn verwerkt.
- Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, dient de cumulatieve winst of het cumulatief verlies welke tot dat moment nog niet in de winst-en-verliesrekening was verwerkt, als overlopende post in de balans opgenomen te worden totdat de afgedekte transacties plaatsvinden. Indien de transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening.
- Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor hedge accounting, maar het financiële instrument niet wordt verkocht, wordt ook de hedge accounting beëindigd. De vervolgwaardering van het financiële instrument gebeurt dan tegen kostprijs of lagere marktwaarde.

Hedgedocumentatie

Isala documenteert de hedgerelatie in generieke hedgedocumentatie. Daarbij bepaalt de instelling op elke balansdatum de mate van ineffectiviteit van de combinatie van het afdekkinginstrument en de afgedekte positie (de hedgerelatie). De mate van ineffectiviteit van de hedgerelatie wordt vastgesteld door vergelijking van de kritische kenmerken van het afdekkinginstrument en de afgedekte positie in de hedgerelatie. Isala hanteert voor deze vergelijking de volgende kritische kenmerken:

- omvang
- looptijd
- afgedekt risico
- wijze van afrekening van het afdekkinginstrument en de afgedekte positie.

Ineffectiviteit

Wanneer de kritische kenmerken, beoordeeld in de context van de hedgerelatie, aan elkaar gelijk zijn (geweest), is geen sprake (geweest) van ineffectiviteit.

Als de kritische kenmerken, beoordeeld in de context van de hedgerelatie, niet aan elkaar gelijk zijn (geweest), is sprake (geweest) van ineffectiviteit. In dat geval wordt de mate van ineffectiviteit vastgesteld door de verandering in reële waarde van het afdekkinginstrument te vergelijken met de verandering in reële waarde van de afgedekte positie. Indien sprake is van een cumulatief verlies op de hedgerelatie over de periode vanaf de eerste verwerking van het afdekkinginstrument tot aan de balansdatum, wordt deze ineffectiviteit direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Per 31 december 2017 is op basis van vorenstaande vastgesteld dat sprake is van ineffectiviteit, evenals in het voorgaande jaar (2016). De mutatie van de ineffectiviteit is in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

4.2.8 Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

- De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs.
- De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitopslagen.
- De reële waarde van derivaten waarbij collateral wordt uitgewisseld, wordt bepaald door het contant maken van de kasstromen aan de hand van de (Eonia) swapcurve, omdat door de uitwisseling het krediet- en liquiditeitsrisico wordt gemitigeerd.
- De reële waarde van derivaten waarbij geen collateral wordt uitgewisseld, wordt bepaald door het contant maken van de kasstromen aan de hand van de relevante swapcurve vermeerderd met krediet- en liquiditeitopslagen.

4.2.9 Onderhanden werk DBC-zorgproducten

Opbrengst- en productiewaarde

- Het onderhanden werk is bepaald op basis van de opbrengstwaarde van een tussentijds zorgproduct, gebaseerd op de per balansdatum geregistreerde verrichtingen. Bij deze methode is berekend wat de integrale omzetwaarde van het product is wanneer het product, gegeven de gerealiseerde verrichtingen/zorgactiviteiten, op het moment van

de bepaling van het onderhanden werk ook daadwerkelijk wordt afgesloten.

- De Onderhandenwerk(OHW)-grouper bepaalt op basis van een afleiding in de DOT-boomstructuur de productiewaarde van het onderhanden werk. Hierbij worden de nog openstaande zorgtrajecten (op de peildatum) in combinatie met de uitgevoerde zorgactiviteiten (uitgevoerd vóór de peildatum) in de OHW-grouper afgeleid naar een DOT-zorgproduct.
- De waardering van het onderhanden werk is gecorrigeerd met de te verwachten schadelastoverschrijdingen bij de zorgverzekeraars. Deze schadelastoverschrijding is toegerekend aan de boekjaren 2017 en 2018 op basis van een voortgangsperscentage van de gerealiseerde opbrengsten binnen de contracten. Hierbij is vastgesteld welk aandeel van het contract gerealiseerd wordt in 2017 en welk in 2018. De hieruit voortvloeiende nuancerings op de omzet vanwege te verwachten schadelastoverschrijdingen zijn verwerkt in de ‘onderhanden werk’-stand.

Voorschotten

Het onderhanden werk is per verzekeraar gesaldeerd met de ontvangen voorschotten. Wanneer per verzekeraar het ontvangen voorschot hoger is dan het onderhanden werk, wordt het verschil eerst verrekend met de nog te factureren overige zorgproducten en daarna met de debiteurenpositie van de betreffende verzekeraar. Voor zover contractafspraken (aanneemsom of plafond) met verzekeraars worden overschreden, is een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op het onderhanden werk. Financieringsoverschotten tot en met 2016 zijn niet betrokken in de verrekening met het onderhanden werk.

4.2.10 Vorderingen

Waardering/vervolgwaardering

De eerste waardering van vorderingen vindt plaats tegen de reële waarde, inclusief transactiekosten; door toepassing van de effectieve rentemethode worden transactiekosten als onderdeel van de amortisatie verwerkt in de winst-en-verliesrekening. De vervolgwaardering van vorderingen vindt plaats tegen de geamortiseerde kostprijs; wanneer geen sprake is van agio/disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Voorziening verwachte oninbaarheid

Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. De hoogte van de voorziening is zowel afhankelijk van de categorie debiteur als van de ouderdom van de vorderingen.

Alle facturen ouder dan 2 jaar worden voor 100% voorzien. Daarnaast wordt per categorie een percentage van de omzet voorzien. Dit percentage is vastgesteld aan de hand van historische gegevens over de periode 2014 tot en met 2017. Indien noodzakelijk zijn voor debiteuren additionele voorzieningen opgenomen. De looptijd van de vorderingen bedraagt minder dan 1 jaar.

4.2.11 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder de schulden aan kredietinstellingen onder 'kortlopende schulden'. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

4.2.12 Voorzieningen

Omschrijving

- Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze te schatten is.
- Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.
- Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het werkelijke uurloon per medewerker en, waar dat van toepassing is, vermeerderd met een algemene opslag voor sociale lasten van 14,50%, pensioenbijdrage werkgever (8,47%), vakantie-toeslag en eindejaarsuitkering.
- De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.
- Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien waarschijnlijk is dat deze vergoeding ontvangen wordt bij de afwikkeling van de verplichting.

PLB

De voorziening 'Persoonlijk levensfase budget (PLB)' is berekend op basis van het saldo 'PLB-uren' vermenigvuldigd met het werkelijke uurloon per medewerker vermeerderd met sociale lasten. Voor zover verwacht wordt dat deze uren niet worden

uitbetaald of worden ingezet in het Meerkeuzesysteem arbeidsvoorwaarden, is aanvullend een toeslag berekend voor vakantiegeld, eindejaarsuitkering en pensioenbijdrage werkgever. Voor de voorziening ‘Levensfasebudget-uren’ is geschat welke waarschijnlijkheid bestaat ten aanzien van uitbetaling van uren versus het opnemen van uren. Alleen voor de uren die naar verwachting worden opgenomen is gerekend met een toeslag voor vakantiegeld, eindejaarsuitkering en pensioenbijdrage werkgever. De voorziening heeft een langlopend karakter. Daarnaast is rekening gehouden met de verplichting tot het hanteren van de overgangsregeling ‘Persoonlijk levensfasebudget 45+’ volgens de Cao Ziekenhuizen. Het persoonlijke levensfasebudget is gekwalificeerd als een beloning met opbouw van rechten. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst eenmalig uit te keren PLB-uren. De berekening is gebaseerd op cao-bepalingen, blijfkans en leeftijd. De gehanteerde disconteringsvoet (PLB 45+) bedraagt 3,5%.

Reorganisatie

De voorziening ‘reorganisatie’ is gevormd voor medewerkers die per balansdatum als boventallig zijn aangemerkt. De voorziening is gebaseerd op de doorbetalingsverplichtingen zoals overeengekomen in het Sociaal Plan dat is afgesproken met de vakbonden, rekening houdend met de kans dat medewerkers ander werk vinden binnen of buiten de organisatie (op basis van een individuele beoordeling). Tevens is rekening gehouden met bijkomende kosten voor de begeleiding van boventalligen naar ander werk (zoals outplacement, bijscholing, suppletiebetalingen).

Jubileumuitkeringen

De voorziening ‘jubileumuitkeringen’ is een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op het berekende risico dat Stichting Isala klinieken een uitkering dient te verstrekken. Dit risico op uitbetaling is per leeftijdscategorie en per jubileumsoort langs statistische weg bepaald, met gebruikmaking van het huidige personeelsbestand. De voorziening heeft een langlopend karakter. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 1,5%.

Uitkering bij pensioen

De voorziening ‘uitkering bij pensioen’ is gevormd voor de verplichtingen die Stichting Isala klinieken heeft tegenover haar personeel uit hoofde van een gratificatie, aan medewerkers uit te keren bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Op basis van het huidig personeelsbestand is langs

statistische weg bepaald hoe groot het risico is dat Stichting Isala klinieken een uitkering dient te verstrekken. Jaarlijks wordt de voorziening bepaald op basis van de dan geldende salarissen. Uitgangspunt voor de bepaling is, dat de indexering van de salarissen gelijk is aan de disconteringsvoet. De voorziening heeft een langlopend karakter. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2,5%.

Loondoorbetaling bij ziekte

De voorziening ‘loondoorbetaling bij ziekte’ is gevormd voor de verplichtingen die het ziekenhuis heeft tegenover personeelsleden die op de balansdatum langer dan 6 maanden ziek zijn. De voorziening is berekend voor een loondoorbetalingstermijn van maximaal 24 maanden. Het eerste jaar wordt 100% van het salaris doorbetaald en in het tweede jaar 70% van het salaris. De kans dat een medewerker de volledige termijn van 24 maanden ziek blijft, is op basis van historische gegevens gesteld op 70%. Aangezien de berekening gebaseerd is op een maximale doorbetalingstermijn van 24 maanden is deze voorziening als kortlopend te beschouwen. Deze voorziening is opgebouwd inclusief sociale lasten, pensioenpremie, vakantietoeslag en eindejaarsuitkering. Uitgangspunt voor de bepaling is dat de indexering van de salarissen gelijk is aan de disconteringsvoet. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2,5%. Ultimo 2017 heeft bijschatting plaatsgevonden voor de opslag van de werkgeverslasten.

Nacontrole/zelfonderzoek

De voorziening ‘nacontrole/zelfonderzoek’ betreft de risico’s die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties die kunnen leiden tot terugbetaling aan verzekeraars of tot verrekening met contractafspraken.

Medische aansprakelijkheid

De voorziening ‘medische aansprakelijkheid’ betreft de risico’s ten aanzien van medische aansprakelijkheid voor het deel dat niet is gedekt vanuit de aansprakelijkheids-verzekering.

4.2.13 Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan 1 jaar. Kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal 1 jaar.

De schulden worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs (nominale waarde).

De aflossingsverplichtingen voor de langlopende

schulden voor het komende jaar worden opgenomen onder kortlopende schulden. De langlopende schuld uit hoofde van integratieheffing is gewaardeerd tegen nominale waarde.

4.2.14 Belasting

Winstbelastingen/latente belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De over het boekjaar verschuldigde belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst in het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op de verslagdatum. Voor de vennootschapsbelasting wordt gehanteerd 20% over de eerste € 200.000 en 25% over het meerdere. Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van de posten. Er is gerekend met 50% van de investeringswaarde.

Vennootschapsbelasting

De besloten vennootschappen zijn belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Isala BV vormt een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting met:

- Isala Onroerend Goed BV (vanaf 1 februari 2007)
- Isala Business BV (vanaf 1 februari 2007)
- Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV (vanaf 27 december 2007).

Dermatologisch centrum Isala BV maakt geen deel uit van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. De verschuldigde vennootschapsbelasting door Dermatologisch centrum Isala BV is opgenomen onder de kortlopende schulden. Voor de fiscale verliezen die zijn ontstaan in de overige vennootschappen binnen de fiscale eenheid is voorzichtigheidshalve geen actieve belastinglatentie opgenomen, omdat onvoldoende zeker is dat de fiscale verliezen verrekend kunnen worden met toekomstige fiscale winsten.

Ultimo 2015 was sprake van € 1.603.965 aan fiscaal verrekenbaar verlies voor de fiscale eenheid.

Omzetbelasting vennootschappen

Voornoemde vennootschappen - samen met Stichting Isala klinieken en het Dermatologisch centrum Isala BV - maakten gedurende 2017 deel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting.

4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

4.3.1 Algemeen

Werkwijze

- Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.
- Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.
- Baten worden verantwoord in het jaar waarin de baten zijn gerealiseerd.
- Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.
- De overige baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben.
- Baten en lasten (waaronder nagekomen budget-aanpassingen) uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Er is voor gekozen de opbrengst uit hoofde van de Garantieregeling kapitaallasten separaat in het model op te nemen (de Garantieregeling is niet meer van toepassing in 2017). Naar onze mening geeft deze presentatie beter inzicht in de herkomst en aard van de opbrengsten.

Opbrengst dienstverlening

De opbrengsten uit dienstverlening worden verantwoord naar rato van de verrichte prestaties gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum en in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten; voorwaarde is dat het resultaat betrouwbaar kan worden geschat, dat wil zeggen indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:

- het bedrag kan op betrouwbare wijze worden bepaald
- er zijn waarschijnlijke economische voordelen
- de mate waarin de dienstverlening op de balansdatum is verricht kan op betrouwbare wijze worden bepaald
- de gemaakte kosten en kosten die nog gemaakt moeten worden, kunnen betrouwbaar worden bepaald; als dat niet kan, worden opbrengsten slechts verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening.

De met de opbrengsten samenhangende lasten worden toegerekend aan de periode waarin de baten zijn verantwoord.

4.3.2 Pensioenen

Toegezegde pensioenregeling

Isala heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor komen medewerkers in aanmerking die op de pensioengerechtigde leeftijd recht hebben op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij Isala. De verplichtingen die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel zijn ondergebracht bij het bedrijfstak-pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). Isala draagt hiervoor premies af, waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer.

Dekkingsgraad

De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door diens financiële verplichtingen) dit toelaat. Pensioenfondszen zijn wettelijk verplicht om een reserve aan te houden. Die reserve is bedoeld om tegenvallers en moeilijke economische omstandigheden op te kunnen vangen. PFZW moet minimaal een dekkingsgraad van 104,3% hebben. Het is niet toegestaan om daar langer dan 5 jaar onder te zitten. Als dat toch gebeurt, moet het pensioenfonds de pensioenen verlagen. PFZW is volgens de spelregels pas financieel gezond bij een dekkingsgraad van ruim 124%. Vanaf dat moment kan PFZW de pensioenen volledig laten meegroeien met de stijgende prijzen (indexeren). Vanaf een gemiddelde dekkingsgraad van 110% over de laatste 12 maanden mag PFZW de pensioenen gedeeltelijk laten groeien. Per 31 december 2017 is de beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds Zorg en Welzijn vastgesteld op 98,6%, de dekkingsgraad van december bedraagt 101,1%. (bron www.pfzw.nl).

Isala heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Isala heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

4.3.3 Personele kosten

- Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de

resultatenrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan de werknemers respectievelijk de belasting-autoriteit. De honoraria voor vrijgevestigde medisch specialisten worden als afzonderlijke post benoemd.

- De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen.
- Voor de beloningen met opbouw van rechten (sabbatical leave, gratificaties en dergelijke) worden de te verwachten lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding ten gevolge van gratificaties wordt verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór de balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen gemaakt kan worden. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste gebracht van de winst-en-verliesrekening.
- Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeids-ongeschiktheid), worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op de balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslagvergoedingen) aan personeelsleden die op de balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen. De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op de balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (cao en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste gebracht van de winst-en-verliesrekening.

4.3.4 Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten omvatten:

- de van derden en groepsmaatschappijen ontvangen

- (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest
- het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen dan wel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend
- de waardeveranderingen van financiële vaste activa en effecten.

4.4. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Betalingen die voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

4.5 Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

4.6 Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering topinkomens (WNT) heeft Stichting Holding Isala klinieken zich gehouden aan de wet- en regelgeving inzake de WNT, waaronder de instellingsspecifieke (sectorale) regels. Stichting Holding Isala klinieken is voor de WNT-regeling Zorg ingedeeld in klasse V (14 punten). De Raad van Toezicht heeft deze klasse-indeling op 12 december 2017 goedgekeurd.

4.7 Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2017 medisch-specialistische zorg

4.7.1 Context omzetverantwoording

Sinds 2012 is sprake van landelijke onzekerheden rondom de omzetverantwoording voor instellingen voor medisch-specialistische zorg (MSZ). Dit geldt voor ziekenhuizen, universitair medische centra (UMC's) en zelfstandige behandelcentra (ZBC's). Die landelijke onzekerheden met betrekking tot de omzetverantwoording zijn de laatste jaren verminderd. In 2014 zijn de risico's drastisch afgenomen dankzij de invoering van de vaststelling van de uitkomsten van het expertonderzoek naar de omzetverantwoording 2012 en 2013 en de vaststelling van transitiebedragen. In 2015 en 2016 zijn de risico's verder verminderd.

Voor de jaarrekening 2017 van Isala resteren de volgende van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017
3. Toerekening van contractafspraken met zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren
4. Overgangsregeling kapitaallasten
5. Overige (lokale) onzekerheden.

Bij de omzetbepaling van de DBC-zorgproducten en overige zorgproducten heeft Isala de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals beschreven in deze jaarrekening in hoofdstuk 4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling. Bij de omzetbepaling zijn ook de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2017 meegenomen en verder is de 'Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2017 Medisch Specialistische Zorg' gevolgd.

In de volgende paragraaf 4.7.2 is toegelicht wat het effect is van de vijf voor Isala van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten (inclusief de status ervan) op de jaarrekening 2017.

4.7.2 Toelichting (landelijke) onzekerheden voor de jaarrekening 2017

4.7.2.1 Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016

De review van fase 2 van het zelfonderzoek 2016 is medio februari 2018 afgerond en geaccordeerd door het kernteam. De afwikkeling met zorgverzekeraars kan pas geschieden nadat in fase 3 de microcorrectie-eis geverifieerd is door de verzekeraars. Isala kent het maximale risico, zijnde de door de zorgverzekeraars vastgestelde uitkomst van het zelfonderzoek. Isala gaat ervan uit dat de door de zorgverzekeraars vastgestelde uitkomst een goede basis is voor een betrouwbare schatting van de uiteindelijke uitkomst van de onderhandelingen met de zorgverzekeraars.

4.7.2.2 Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017

Handreiking

De Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU), de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) hebben een Handreiking Rechtmatigheids-onderzoek MSZ 2017 gepubliceerd. De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) heeft niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiek-rechtelijke regelgeving, zodat een inherent risico aanwezig blijft.

De rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van de beoordelingen zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2017 concluderen. De instelling heeft, voor de jaarrekening deels op basis van een risicoanalyse, onderzoek verricht naar de risico's die voor Isala materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken.

Onderzoek 2017

Isala is op basis van de Handreiking bezig met het afronden van het onderzoek inzake 2017. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdend met de contract-afspraken met zorgverzekeraars.

Naar verwachting volgt in het najaar 2018 uitsluitel over dit onderzoek.

De Raad van Bestuur van Isala verwacht dat de uitkomst van het onderzoek kan leiden tot niet-materiële

nagekomen baten of lasten. Waar nodig heeft Isala nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles

Zorgverzekeraars kunnen eventueel nog doelmatigheidscontroles over 2017 uitvoeren. Isala gaat ervan uit dat die controles geen financieel effect met terugwerkende kracht hebben. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanname is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft Isala met zorgverzekeraars geen afspraken ter zake gemaakt anders dan de verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en de bepaling van de toekomstige handelwijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten zijn verwerkt in deze jaarrekening.

4.7.2.3 Toerekening van contractafspraken met zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar

Isala heeft met de zorgverzekeraars voor 2017 schadelastafspraken gemaakt op basis van plafondafspraken (86%), aanneemsommen (6%) en PxQ-afspraken (8%). Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2017 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2017, in lijn met de Handreiking Omzetverantwoording en rekening houdend met de te verwachten effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking Omzetverantwoording op de omzet 2017 in mindering gebracht en waar nodig verwerkt in de waardering van het onderhanden werk ultimo 2017.

De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met de zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting verwerkt van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten. Daarnaast kan de afrekening van oude schadelastjaren met zorgverzekeraars nog tot nagekomen effecten leiden. Isala heeft de jaren tot en met 2014 afgerekend. Voor de jaren 2015 en 2016 is de afrekening deels opgestart.

4.7.2.4 Overgangsregeling kapitaallasten

Isala heeft de beschikkingen voor de aanvragen tot suppleties voor 2015 en 2016 van de NZa ontvangen op 10 april 2018. In de balans per ultimo 2017 is een bedrag van € 18,1 miljoen opgenomen op basis van

genoemde beschikkingen.

De volgende onzekerheid is van toepassing op het opgenomen bedrag: Isala is in het gelijk gesteld in een beroepsprocedure bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven voor de juiste toepassing van de rentemethodiek ten aanzien van de beschikkingen over 2013 en 2014. Het effect hiervan dient nog definitief bepaald en afgewikkeld te worden door de NZa. Gezien de onzekerheid die over het besluit bestaat, is hiervoor geen bedrag opgenomen.

4.7.2.5 Overige (lokale) onzekerheden

Voor de opbrengsten *Psychiatrische Afdeling Algemeen Ziekenhuis (PAAZ)* kunnen nog materiële controles plaatsvinden. Aangezien deze ontwikkeling te onzeker is, is geen voorziening ter zake opgenomen.

4.8 Conclusie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur heeft ten behoeve van de bepaling van het resultaat en de financiële positie de best mogelijke schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie, onder andere met betrekking tot bovenstaande aspecten van de omzetverantwoording. De Raad van Bestuur is van mening dat, met voornoemde toelichting, de jaarrekening het vereiste inzicht geeft in het resultaat en de financiële positie van Isala op basis van de ons nu bekende feiten en omstandigheden.

4.9 Ondertekening jaarrekening

De datum van opmaken van de jaarrekening 2017 is 31 mei 2018.

5. Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017

(bedragen x 1.000 €)

5.1 Immateriële vaste activa

5.1 Immateriële vaste activa per	31 december 2017	31 december 2016
Immateriële vaste activa in uitvoering	4.085	0
Totaal immateriële vaste activa	4.085	0

Het verloop van de immateriële vaste activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
Boekwaarde per 1 januari	0	0
Bij: investeringen	4.085	0
Af: afschrijvingen	0	0
Boekwaarde per 31 december	4.085	0

- In 2017 is voor een bedrag van € 4,1 miljoen geïnvesteerd in het nieuwe geïntegreerde elektronisch patiëntendossier (EPD). Vanaf november 2018 wordt het nieuwe EPD in gebruik genomen.
- Een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep is weergegeven in hoofdstuk 7 Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële/materiële vaste activa.

5.2 Materiële vaste activa

5.2 Materiële vaste activa per	31 december 2017	31 december 2016
Bedrijfsgebouwen en terreinen	183.214	188.992
Machines en installaties	110.193	113.700
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	77.831	83.504
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	27.827	12.269
Totaal materiële vaste activa	399.065	398.465

Het verloop van de materiële vaste activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
Boekwaarde per 1 januari	398.465	416.400
Bij: investeringen	30.413	20.264
Bij: terugname bijzondere waardevermindering	2.599	0
Af: afschrijvingen	32.412	34.230
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	2.599
Af: desinvesteringen	0	1.370
Boekwaarde per 31 december	399.065	398.465

- In 2017 is voor een bedrag van € 30,4 miljoen geïnvesteerd. Hiervan is circa € 10,2 miljoen geïnvesteerd in gebouwen, € 17,3 miljoen in inventarissen en € 3,9 miljoen is ICT-gerelateerd.
- Een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep is weergegeven in hoofdstuk 7 Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële/materiële vaste activa.

5.3 Financiële vaste activa

5.3 Financiële vaste activa per	31 december 2017	31 december 2016
Verstrekte leningen	951	951
Afschrijvingen/aflossing	-931	-744
Deelneming	511	307
Geblokkeerde bankrekening	2.400	2.800
Totaal financiële vaste activa	2.931	3.314

Het verloop van de financiële vaste activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
Boekwaarde per 1 januari	3.314	3.821
Bij: investeringen	0	0
Bij: resultaat deelnemingen	204	150
Af: geblokkeerde rekening/aflossing	587	657
Boekwaarde per 31 december	2.931	3.314

- Een bedrag van € 20.000 heeft betrekking op een lening aan de vakgroep Anesthesiologie van Isala locatie Meppel.
 - De geblokkeerde rekening ad € 2,4 miljoen staat niet ter vrije beschikking en is ter aflossing van een langlopende lening die is overgenomen van VVT Noorderboog. Dit bedrag kent een langlopend karakter en is derhalve overgeheveld van de liquide middelen (zie paragraaf 5.8 Liquide middelen) naar de financiële vaste activa.
 - Isala heeft middels Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV een belang van 50% in Isala Apotheek BV (via Stichting Administratiekantoor Isala Apotheek).
- Kernactiviteit van Isala Apotheek BV is het exploiteren van een poliklinische apotheek, die geoutilleerd is om 7 dagen per week 24 uur per dag geopend te zijn. Hierdoor kan de Isala Apotheek voor de regio de rol van dienstenapotheek vervullen.

 - Isala Apotheek BV heeft een eigen vermogen van € 1,0 miljoen per ultimo 2017 en heeft in 2017 een resultaat behaald van € 0,4 miljoen (2016: eigen vermogen € 0,6 miljoen en resultaat € 0,3 miljoen).
 - In 2017 is voor Isala Apotheek BV een voordelig resultaat deelneming behaald van € 0,2 miljoen (cumulatief tot en met 2016: € 0,3 miljoen).

- Stichting Isala klinieken heeft in 2013 een onderhandse lening verstrekt aan Isala Apotheek BV ter hoogte van € 0,9 miljoen, af te lossen in 10 jaar. Isala Apotheek is hiervoor een rente van 7,2% verschuldigd. Isala Apotheek BV heeft vervroegd afgelost. De finale aflossing van de lening ad € 0,2 miljoen heeft plaatsgevonden in januari 2017.
- Van de financiële vaste activa heeft een totaalbedrag van € 0,4 miljoen een looptijd korter dan 1 jaar.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Stichting Administratiekantoor Isala Apotheek, Zwolle
Kernactiviteit	het beheren van aandelen in het kapitaal van Isala Apotheek BV
Kapitaalbelang (in %)	50%
Eigen vermogen (31-12-2017)	1.022
Resultaat (2017)	407

5.4 Voorraden

5.4 Voorraden per	31 december 2017	31 december 2016
Medische middelen	11.862	11.128
Overige voorraden	141	97
Totaal voorraden	12.003	11.225

Een voorziening voor incurante voorraden is in beide boekjaren niet noodzakelijk geacht.

5.5 Onderhanden werk uit hoofde van DBC’s en DBC-zorgproducten

5.5 Onderhanden werk uit hoofde van DBC’s en DBC-zorgproducten per	31 december 2017	31 december 2016
Onderhanden werk DBC’s GGZ	3.883	4.263
Voorziening onderhanden werk DBC’s GGZ	-318	-170
Netto onderhanden werk uit hoofde van DBC’s PAAZ	3.565	4.093

Onderhanden werk DBC-zorgproducten	63.677	66.831
Voorziening onderhanden werk	-15.114	-38.164
Netto onderhanden werk uit hoofde van DBC-zorgproducten	48.563	28.667

Voorschot verzekeraars	-40.408	-54.017
Rubricering onder vorderingen en overlopende activa	546	24.092
Totaal onderhanden werk uit hoofde van DBC’s en DBC-zorgproducten	12.266	2.835

- Het (bruto) onderhanden werk is ten opzichte van 2016 met € 3,5 miljoen gedaald. Door een lagere overschrijding van de contractafspraken is het onderhanden werk (OHW) netto € 19,4 miljoen hoger. Als gevolg van de lagere bevoorschotting (€ 13,6 miljoen) en een saldering van het OHW met de debiteuren in 2016 is de totale OHW-waarde toegenomen met € 9,4 miljoen.
- De voorziening ‘onderhanden werk’ betreft de overschrijding van de contractafspraken waarvoor conform de Handreiking een voorziening gevormd dient te worden. Hierbij wordt rekening gehouden met reeds gedane terugbetalingen.
- Bij een aantal verzekeraars is het verstrekte voorschot hoger dan de onderhandenwerkpositie. Dit is op de balans in mindering gebracht op de openstaande vorderingen bij die verzekeraars.

5.6 Debiteuren en overige vorderingen

5.6 Debiteuren en overige vorderingen per	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	81.822	66.511
Verrekend voorschot en overfinanciering	-546	-18.851
Voorziening dubieuze debiteuren	-765	-918
Totaal debiteuren	80.511	46.742
Nog te factureren omzet DBC’s/DBC-zorgproducten	8.373	11.203
Voorschot nog te factureren omzet DBC’s/DBC-zorgproducten	0	-5.240
Totaal nettopositie nog te factureren omzet DBC’s/DBC-zorgproducten	8.373	5.963
Nog te ontvangen bedragen	8.190	28.221
Vorderingen op maatschappen en verbonden rechtspersonen	451	530
Onverschuldigde betaling	0	3
Totaal overige vorderingen	8.641	28.754
Overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	4.390	5.490
Totaal overlopende activa	4.390	5.490

Totaal debiteuren en overige vorderingen	101.915	86.949
---	----------------	---------------

Debiteuren

De debiteurenstand (voor verrekening van voorschotten) is gestegen met € 15,3 miljoen. De reden hiervoor is dat de contractering over 2017 later was afgerond en er derhalve meer gefactureerd en ontvangen is op het verslaggevingsmoment. De voorziening ‘dubieuze debiteuren’ ligt in 2017 € 0,2 miljoen lager. Er kon veel minder voorschot en overfinanciering verrekend worden. Dit heeft geleid tot een hogere stand van de debiteuren.

Nog te factureren omzet DBC’s/DBC-zorgproducten

De nettopositie ‘nog te factureren omzet DBC’s/DBC-zorgproducten’ is licht gestegen in 2017. Dit betreffen de per jaareinde 2017 afgesloten DBC’s/DBC-zorgproducten en nog te factureren add-on geneesmiddelen.

Overige vorderingen

De daling van € 20,1 miljoen in de overige vorderingen wordt met name veroorzaakt door de nog te ontvangen beschikbaarheidsbijdrage voor opleidingsplaatsen. Deze bijdrage was voor 2016 ultimo 2016 nog niet afgewikkeld, terwijl de beschikbaarheidsbijdrage voor 2017 wel ultimo 2017 was afgerond. Eind 2017 zijn de frictiekosten verrekend met de financieringsoverschotten, waardoor er geen vordering resteert voor frictiekosten.

Verpanding

De verpanding van de vorderingen is weergegeven in paragraaf 5.15 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen (hoofdstuk 5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017).

Looptijd

De vorderingen hebben doorgaans een looptijd korter dan een jaar. Bij debiteurenvorderingen wordt een voorziening opgenomen naar rato van looptijd (zie ook hoofdstuk 4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling, paragraaf 4.2.10 Vorderingen). De wijze van bepalen van de voorziening ‘dubieuze debiteuren’ is in 2017 aangepast.

5.7 Vorderingen uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten

5.7 Vorderingen uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten per	31 december 2017	31 december 2016
Specificatie:		
vordering uit hoofde van de Garantieregeling	18.257	12.769
Totaal	18.257	12.769

Beschikkingen NZa

De in de jaarrekening opgenomen vordering heeft betrekking op de jaren 2015 en 2016 inzake de Garantieregeling kapitaallasten. De omvang van dit bedrag is gebaseerd op de door de NZa afgegeven beschikkingen 2015 en 2016, die op 10 april 2018 zijn ontvangen.

Isala is in het gelijk gesteld in een beroepsprocedure bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven voor de juiste toepassing van de rentemethodiek ten aanzien van de beschikkingen over 2013 en 2014. Het effect hiervan dient nog definitief te worden bepaald en afgewikkeld door de NZa. Gezien de onzekerheid die over het besluit bestaat, is hiervoor geen bedrag opgenomen.

5.8 Liquide middelen

5.8 Liquide middelen per	31 december 2017	31 december 2016
Bankrekeningen	41.818	72.137
Kassen	39	31
Totaal liquide middelen	41.857	72.168

- Ten opzichte van 31 december 2017 is de bankstand afgenomen met € 30,3 miljoen (zie ook hoofdstuk 3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2017). De afname wordt met name veroorzaakt door lagere overfinanciering met zorgverzekeraars. Daarnaast zijn de investeringen uit eigen middelen betaald.
- Een bedrag ad € 2,8 miljoen staat niet ter vrije beschikking en is geplaatst op een geblokkeerde rekening ter aflossing van een langlopende lening die is overgenomen van VVT Noorderboog. Een bedrag van € 2,4 miljoen kent een langlopend karakter en is

- derhalve gerubriceerd onder de financiële vaste activa. De overige liquide middelen staan de afzonderlijke entiteiten ter vrije beschikking.
- Op de balansdatum heeft Isala een doorlopende kredietovereenkomst werkkapitaal van € 50,0 miljoen.
 - De verstrekte zekerheden zijn weergegeven in paragraaf 5.15 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen (hoofdstuk 5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017).

5.9 Groepsvermogen

5.9 Groepsvermogen				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Kapitaal	0	0	0	0
Bestemmingsreserve rendementsdeling	330	-133	0	197
Bestemmingsreserve fondsen	2.191	-101	0	2.090
Algemene reserves	143.189	4.745	0	147.934
Algemene reserve BV's	3.705	21	-386	3.341
Aandeel van derden	595	445	-370	670
Totaal groepsvermogen	150.010	4.977	-756	154.232

5.9.1 Bestemmingsreserve rendementsdeling

5.9.1 Bestemmingsreserve rendementsdeling				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Bestemmingsreserve rendementsdeling	330	-133	0	197
Totaal	330	-133	0	197

Met ingang van 2008 is de bestemmingsreserve 'rendementsdeling' ingevoerd. Deelnemende maatschappen en/of vakgroepen moeten in samenspraak met het RVE-management een voorstel doen aan de Raad van Bestuur voor de besteding van het ter beschikking gestelde rendement.

De onttrekking in 2017 heeft betrekking op de afschrijvingen op de bestedingen door de deelnemende maatschappen van de in 2008 tot en met 2011 opgebouwde gelden. Na 2011 zijn geen nieuwe dotaties verwerkt op de bestemmingsreserve.

5.9.2 Bestemmingsreserve fondsen

5.9.2 Bestemmingsreserve fondsen				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Bestemmingsreserve fondsen	2.191	-101	0	2.090
Totaal	2.191	-101	0	2.090

De Raad van Bestuur heeft de beperking aangebracht dat uitgaven uit de reserves aan de bestemmingsfondsen ten goede komen aan de resultaatverantwoordelijke eenheid aan welke de reserve is gekoppeld. Het saldo van de bestemmingsreserves is gemaximeerd evenals de jaarlijkse mutatie.

5.9.3 Algemene reserves

5.9.3 Algemene reserves				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Algemene reserve	143.189	4.745	0	147.934
Totaal	143.189	4.745	0	147.934

De resultaatbestemming is verwerkt zoals beschreven in hoofdstuk 15 Overige gegevens enkelvoudige jaarrekening, paragraaf 15.2 Resultaatbestemming.

5.9.4 Algemene reserve besloten vennootschappen

5.9.4 Algemene reserve besloten vennootschappen				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Isala Onroerend Goed BV	2.817	-676	0	2.141
Dermatologisch centrum Isala BV (51%)	580	503	-386	697
Isala Apotheek BV (50%)	308	195	0	503
Totaal	3.705	21	-386	3.341

In de resultaatbestemming van het Dermatologisch centrum Isala BV is naast het positieve resultaat 2017 ook een correctie opgenomen over de beginstand.

‘Overige mutaties’ heeft betrekking op het aan Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV uitgekeerde dividend als gevolg van het op 15 maart 2017 genomen besluit tot uitkering van € 42 per aandeel.

5.9.5 Aandeel van derden

5.9.5 Aandeel van derden				
	Stand 1 januari 2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Stand 31 december 2017
Zwolse Dermatologen BV	595	445	-370	670
Totaal	595	445	-370	670

De Zwolse Dermatologen BV heeft een aandelenbelang van 49% in Dermatologisch centrum Isala BV. De resultaatbestemming heeft betrekking op het resultaat van Dermatologisch centrum Isala BV over 2017 (49%).

‘Overige mutaties’ heeft betrekking op het aan de Maatschap Zwolse Dermatologen uitgekeerde dividend als gevolg van het op 15 maart 2017 genomen besluit tot uitkering van € 42 per aandeel.

5.10 Voorzieningen

5.10 Voorzieningen					
	Stand 1 januari 2017	Dotaties	Onttrek- kingen	Vrijval	Stand 31 december 2017
Levensfasebudget-uren	27.784	9.498	-6.623	0	30.659
Levensfasebudget-uren 45+	1.005	137	-524	0	618
Reorganisatie	3.852	2.239	-1.779	-436	3.876
Jubileumuitkeringen	3.155	234	-313	-109	2.967
Uitkering bij pensioen	385	304	-117	-34	538
Loondoorbetaling bij ziekte	836	1.449	0	-383	1.902
Reservering nacontrole/zelfonderzoek	1.569	3.187	-20	-1.174	3.562
Belastinglatentie	8	0	-2	0	6
Medische aansprakelijkheid	1.616	1.952	-1.798	-152	1.618
Overige personele voorzieningen	2.193	0	-2.107	-86	0
Overige materiële voorzieningen	1.525	3.309	-1.525	0	3.309
Overige voorzieningen	0	300	0	0	300
Totaal voorzieningen	43.928	22.609	-14.808	-2.374	49.355

Toelichting in welke mate de voorzieningen als langlopend beschouwd moeten worden per 31 december 2017:

31 december 2017	
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jaar)	4.936
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jaar)	44.420
• hiervan langlopend (> 5 jaar)	35.896

Levensfasebudget-uren

De reservering ‘levensfasebudget-uren’ is gevormd voor de verplichtingen uit hoofde van het persoonlijk levensfasebudget (PLB) die Stichting Holding Isala klinieken heeft tegenover personeel dat bij haar en haar dochtermaatschappijen werkzaam is. Deze voorziening is naar rato van het dienstverband jaarlijks opgebouwd in uren tegen het bruto uurloon inclusief sociale lasten. Voor zover verwacht wordt dat deze uren niet worden uitbetaald of worden ingezet in het Meerkeuzesysteem arbeidsvoorwaarden is aanvullend een toeslag berekend voor vakantiegeld, eindejaarsuitkering en pensioenbijdrage werkgever. De werknemer kan zijn/haar bij de werkgever opgespaarde PLB-uren in beginsel naar eigen inzicht en wensen besteden en daarbij kiezen uit twee mogelijkheden: ofwel jaarlijks (een deel van) het verlof opnemen, of het verlof in tijd (verlofuren) opsparen voor verlofopname(s) op een (veel) later (senior)moment. Het PLB-verlof kent op dit moment geen verjaringstermijn. De medewerker kan zijn/haar PLB-uren inzetten voor opleiding, ontwikkeling en extra inkomen (op basis van het actuele uurloon). De reservering heeft een langlopend karakter.

Levensfasebudget-uren 45+

De voorziening ‘levensfasebudget-uren 45+’ heeft betrekking op de overgangsregeling voor medewerkers met een leeftijd tussen 45-49 jaar. Iedere werknemer die op 31 december 2009 45 jaar of ouder is, maar nog geen 50 jaar, ontvangt in de maand waarin hij/zij 55 jaar wordt een eenmalige storting van 200 uren in zijn/haar levensfasebudget. Deze regeling is verwerkt als een non-activiteitsregeling. Daarbij is de contante waarde van het op te bouwen recht bepaald, rekening houdend met een blijfkans van medewerkers van 90%. In 2015 zijn voor het eerst uren toegekend aan medewerkers die voor de regeling in aanmerking komen. De voorziening heeft een langlopend karakter. De contante waarde is bepaald op basis van een disconteringsvoet van 3,5% rente.

Reorganisatie

De reorganisatievoorziening bestaat uit twee componenten, namelijk: ‘centraal afgekondigde reorganisatie’ en ‘herplaatsbaren’. Jaarlijks wordt de voorziening bepaald op basis van de dan geldende salarissen. De voorziening heeft een kortlopend karakter.

Jubileumuitkeringen

De voorziening ‘jubileumuitkeringen’ is gevormd voor de verplichtingen die Stichting Holding Isala klinieken heeft tegenover haar personeel uit hoofde van jubileumuitkeringen. De voorziening is berekend op basis van het aantal verstreken dienstjaren. Deze voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op het berekende risico waarbij Stichting Isala klinieken een uitkering dient te verstrekken. Dit risico op uitbetaling is per leeftijds-categorie en per jubileumsoort langs statistische weg bepaald, gebruikmakend van het huidige personeels-bestand. De voorziening heeft een langlopend karakter. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 1,5%.

Uitkering bij pensioen

De voorziening ‘uitkering bij pensioen’ is gevormd voor de verplichtingen die Stichting Holding Isala klinieken heeft tegenover haar personeel uit hoofde van een gratificatie aan medewerkers uit te keren bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Op basis van het huidige personeelsbestand is langs statistische weg bepaald hoe groot het risico is dat Stichting Isala klinieken een uitkering dient te verstrekken. Jaarlijks wordt de voorziening bepaald op basis van de dan geldende salarissen. Uitgangspunt voor de bepaling is dat de indexerings van de salarissen gelijk is aan de disconteringsvoet. De voorziening heeft een langlopend karakter. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2,5%. Ultimo 2017 heeft bijschatting plaatsgevonden voor de opslag van de werkgeverslasten.

Loondoorbetaling bij ziekte

De voorziening ‘loondoorbetaling bij ziekte’ is gevormd voor de verplichtingen die Stichting Holding Isala klinieken heeft tegenover personeelsleden die op de balansdatum langer dan 6 maanden ziek zijn. De voorziening is berekend voor een loondoorbetalingstermijn van maximaal 24 maanden. Het eerste jaar wordt 100% van het salaris doorbetaald en in het tweede jaar 70% van het salaris. De kans dat een medewerker de volledige termijn van 24 maanden ziek blijft, is op basis van historische gegevens gesteld op 70%. Aangezien de berekening gebaseerd is op een maximale doorbetalingstermijn van 24 maanden is deze voor-ziening als kortlopend te beschouwen. Deze voorziening is opgebouwd inclusief sociale lasten en pensioen-premie. Er is rekening gehouden met vakantietoeslag en eindejaarsuitkering. Uitgangspunt voor de bepaling is dat de indexerings van de salarissen gelijk is aan de disconteringsvoet.

Ultimo 2017 heeft bijschatting plaatsgevonden voor de opslag van de werkgeverslasten.

Reservering nacontrole/zelfonderzoek

Onder de voorziening ‘reservering nacontrole/zelfonderzoek’ vallen het zelfonderzoek en rechtmatigheidscontroles. Het gaat hier om risico’s die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdend met de contractafspraken met zorgverzekeraars.

Belastinglatentie

In 2009 is gebruikgemaakt van de willekeurige afschrijving op bedrijfsmiddelen bij Dermatologisch centrum Isala BV, die als tijdelijke maatregel is toegestaan. Nieuwe bedrijfsmiddelen worden fiscaal in 2 jaar afgeschreven. Het ontstane verschil tussen het bedrijfseconomisch resultaat en het fiscaal resultaat is de grondslag voor de belastinglatentie die in latere jaren zal vrijvallen. In 2010 tot en met 2015 is geen gebruik gemaakt van de regeling. Van de voorziening is geen contante waarde bepaald. De voorziening heeft een kortlopend karakter.

Medische aansprakelijkheid

De voorziening ‘medische aansprakelijkheid’ betreft risico’s ten aanzien van medische aansprakelijkheid voor het deel dat niet is gedekt uit de aansprakelijkheidsverzekering.

Overige personele voorzieningen

‘Overige personele voorzieningen’ betreft de reservering voor onregelmatigheidstoeslag (ORT) tijdens vakantie over de jaren 2012 tot en met 2014. Hieruit is € 0,8 miljoen in 2017 uitbetaald aan rechthebbenden en betreft het deel over het jaar 2012. Het resterende deel ad € 1,4 miljoen is gerubriceerd onder de kortlopende schulden.

Overige materiële voorzieningen

Onder ‘overige materiële voorzieningen’ is ultimo 2017 € 1,3 miljoen opgenomen voor de instandhouding van de gebouwen in Meppel en € 2,0 miljoen voor de instandhouding van de gebouwen in Zwolle.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen is een bedrag van € 0,3 miljoen opgenomen voor de afwikkeling van een fiscale voorziening.

5.11 Langlopende schulden

5.11 Langlopende schulden per	31 december 2017	31 december 2016
Schulden aan banken	9.150	11.450
Swap/disagio	-15.977	-14.397
Overhedge	3.486	3.595
Schulden aan banken (nieuwbouw)	219.858	230.348
Schulden integratieheffing btw nieuwbouw	52.536	51.693
Stand langlopende schulden	269.053	282.689

Het verloop van de langlopende schulden in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
Stand per 1 januari	296.141	346.213
Bij: nieuwe leningen	55.000	0
Bij: schulden integratieheffing btw nieuwbouw	843	3.338
Bij: mutatie overhedge	-109	3.595
Af: swap/disagio uitgaven	2.131	14.397
Bij: afschrijving swap/disagio	550	0
Af: aflossingen	67.789	32.608
Af: betaling integratieheffing btw	0	10.000
Stand 31 december	282.505	296.141
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	13.452	13.452
Stand langlopende schulden per 31 december	269.053	282.689

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jaar), aflossingsverplichtingen	13.452	13.452
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jaar), balanspost	269.053	282.689
• hiervan langlopend (> 5 jaar)	226.758	236.542

- In verband met de nieuwbouw is geopteerd voor toepassing van de integratieheffing btw. De teruggevraagde btw inzake de inkoopfacturen wordt gereserveerd, opdat op het betalingsmoment ultimo januari 2019 de verschuldigde integratieheffing kan worden voldaan. De schuld uit hoofde van de integratieheffing btw is niet contant gemaakt.
 - Isala heeft op 2 januari 2017 een bedrag van € 55,0 miljoen op Faciliteit A boetevrij afgelost aan het bankenconsortium en tegelijkertijd 100% van de bijbehorende renteswap naar rato afgekocht voor een afkoopsom van € 14,4 miljoen. Gelijktijdig heeft Isala een geborgde vastrentende BNG-lening aangetrokken bij het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ) van € 55,0 miljoen. De afkoopsom aan het banken-consortium alsmede het betaalde disagio aan het WFZ worden lineair geamortiseerd over de lengte van de nieuw aangegane lening (30 jaar).
- Omdat naar verwachting bankfaciliteit E niet wordt aangesproken, is sprake van een niet-effectieve hedgerelatie. Als gevolg hiervan is op basis van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving een kwantitatieve effectiviteitsmeting uitgevoerd. De overhedgepositie bedraagt ultimo 2017: € 3,5 miljoen.
 - De gestelde zekerheden en voorwaarden zijn weergegeven in paragraaf 5.15 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen (hoofdstuk 5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017).
 - Een nadere toelichting op de langlopende schulden is te vinden in Hoofdstuk 8 Overzicht langlopende schulden per 31 december 2017.
 - De aflossingsverplichtingen voor het komende jaar (2018) zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

5.11.1 Ratio’s ten behoeve van banken

5.11.1 Ratio’s ten behoeve van banken	2017		2016	
(ten behoeve van lening Cons Fac. A 266301)	Norm	Realisatie	Norm	Realisatie
Solvabiliteit balanstotaal	23,0%	25,9%	22,0%	25,4%
Solvabiliteit bedrijfsopbrengsten		22,1%		21,9%
EBITDA (bedrag x 1 €)		72.227.989		85.091.339
DSCR	>1,4	2,6	>1,4	1,5

EBITDA (Earnings Before Intrest, Taxes, Depreciation and Amortisation):

De som van de nettowinst plus winstbelasting plus betaalde rente minus ontvangen rente plus buitengewone lasten minus buitengewone baten plus afschrijvingen plus toevoeging aan voorzieningen minus vrijval voorzieningen plus afwaardering van activa plus het resultaat op deelnemingen.

DSCR (Debt Service Coverage Ratio):

EBITDA gedeeld door betaalde rente en aflossingsverplichtingen, waarbij onder de aflossingsverplichtingen wordt verstaan de aflossingsverplichtingen zoals vermeld in de jaarrekening van het voorgaande boekjaar (exclusief vervroegde aflossingen) plus aflossingsverplichting voor nieuwe leningen aangegaan in het betreffende boekjaar.

5.12 Schulden uit hoofde van bekostiging

5.12 Schulden uit hoofde van bekostiging			
	Stand 1 januari 2017	Mutaties	Stand 31 december 2017
Financieringsoverschot Isala Diaconessenhuis PAAZ	16	-16	0
Totaal schulden uit hoofde van bekostiging	16	-16	0

Het saldo ‘schulden uit hoofde van bekostiging’ betreft volledig Isala locatie Meppel. Deze post is in 2017 volledig afgewikkeld.

5.13 Kortlopende schulden en overlopende passiva

5.13 Kortlopende schulden en overlopende passiva per	31 december 2017	31 december 2016
Crediteuren	22.188	15.113
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	13.453	13.452
Belastingen en sociale premies	14.130	13.745
Schulden ter zake pensioenen	174	3.653
Btw-verplichting	790	207
Betaalbaar gestelde rente	3.901	4.536
Overige kortlopende schulden:	20.245	19.515
• schulden aan vakgroepen/MSB en verbonden rechtspersonen	7.780	7.408
• te betalen salarissen (inclusief vakantiegeld)	10.545	10.425
• overige (inclusief niet-verrekende voorschotten)	1.920	1.682
Overlopende passiva:	44.858	40.861
• vakantie-uren	4.593	4.401
• nog te ontvangen facturen	12.715	9.078
• te betalen overschrijding schadelasten	25.309	22.712
• overige	2.241	4.670
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	119.739	111.082

Crediteuren

Ultimo boekjaar 2017 is het crediteurensaldo met € 7,1 miljoen gestegen ten opzichte van 2016. Verklaring hiervoor is dat ultimo 2016 crediteuren versneld zijn betaald in verband met de harmonisatie van de stafapplicaties.

Aflossingsverplichtingen langlopende leningen

Met ingang van 2017 wordt op de langlopende lening van het bankenconsortium voor de nieuwbouw van Isala locatie Zwolle jaarlijks € 11,2 miljoen afgelost. Op de langlopende leningen van Isala locatie Meppel wordt jaarlijks € 2,3 miljoen afgelost.

Overlopende passiva

Voor de vakantie-uren heeft bijschatting plaatsgevonden voor de ‘pensioenbijdrage werkgever’ en de onregelmatigheidstoeslag. Effect hiervan is € 0,4 miljoen nadelig. Onder de overlopende passiva is tevens een reservering voor onregelmatigheidstoeslag (ORT) tijdens vakantie over de jaren 2013 en 2014 opgenomen ter hoogte van € 1,4 miljoen. Deze post was ultimo 2016 gerubriceerd onder de voorzieningen.

5.14 Financiële instrumenten

Algemeen

Isala maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de

instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico’s. Deze financiële instrumenten zijn in de balans opgenomen. Isala handelt niet in financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan de instellingen verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico’s.

Renterisico en kasstroomrisico

- Ten aanzien van de financiële risico’s voert Isala een risicomijdend treasurybeleid. Om de variabiliteit van de variabel rentende leningen te beperken, heeft Isala Zwolle rentederivaten afgesloten.
- Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van de opgenomen leningen. Bij € 66,5 miljoen van de leningen per 31 december 2017 is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Bij € 176,0 miljoen van de leningen per 31 december 2017 is sprake van een variabel rentepercentage dat gefixeerd is middels een interest rateswap.
- Per 1 januari 2019 kan uit Faciliteit E worden beschikt

- over € 50,0 miljoen. Deze faciliteit is voor 60% ingedekt middels een generieke renteswap.
- Contractueel is overeengekomen dat geen bijstortverplichting geldt.
 - De rente-instrumenten zullen alleen ingezet worden om toekomstige risico's te beheersen, te verminderen of weg te nemen. In alle gevallen is daarbij expliciet een voorafgaande goedkeuring noodzakelijk van de Raad van Bestuur.

Liquiditeitsrisico

Isala bewaakt de liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen. De Raad van Bestuur ziet erop toe dat voor de instelling steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen en dat tevens voldoende financiële ruimte onder de beschikbare faciliteiten beschikbaar blijft om steeds binnen de gestelde leningconvenanten te blijven. Grondslag voor de financiering van het onderhanden werk DBC-zorgproducten is de landelijke OHW-grouper. Er zijn op dit moment geen breakclausules opgenomen in de swapcontracten. Eind 2028 is vooralsnog sprake van een bulletaflossing van € 70,0 miljoen op de nieuwbouwfinanciering Faciliteit A.

Kredietrisico

Isala loopt kredietrisico over leningen en vorderingen zoals opgenomen onder de financiële vaste activa, vorderingen, liquide middelen en de positieve marktwaarde van afgeleide financiële instrumenten. Het belangrijkste kredietrisico loopt Isala over vorderingen op zorgverzekeraars; deze vorderingen staan onder toezicht van De Nederlandse Bank (DNB) en staan bekend als uitstekend solvabel. Het risico wordt gemitigeerd door verstrekte voorschotten en de bestaande financieringsoverschotten over de afgelopen jaren. De overige vorderingen van Isala betreffen verschillende debiteuren; hierbij gaat het volgens inschatting om beperkte risico's. Als kredietmitigerend aspect voor deze groep geldt dat een adequaat incassobeleid wordt gevoerd indien niet tijdig door de debiteur wordt betaald. Tenslotte worden voorzieningen gevormd voor mogelijke oninbaarheid op basis van de ouderdom van openstaande vorderingen en debiteurengroep. Het kredietrisico dat Stichting Isala klinieken loopt, bedraagt circa € 10,6 miljoen.

Valutarisico

Isala koopt artikelen in zowel het binnen- als het buitenland. Veelal worden deze goederen afgerekend in euro's. Op beperkte schaal vinden inkooptransacties plaats in Amerikaanse dollars en Britse ponden. Bij deze transacties loopt Isala een valutarisico. Gezien de omvang van deze transacties op jaarbasis is het totale valutarisico voor Isala niet-materieel.

Prijrisico

Isala heeft geen beleggingen in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen en derhalve loopt Isala geen prijsrisico ter zake.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten (waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden) benadert de boekwaarde ervan. De reële waarde van de overige in de balans verantwoorde financiële instrumenten wijkt niet materieel af van de boekwaarde anders dan opgenomen in de toelichting inzake financiële instrumenten en langlopende leningen.

Reële waarde renteswap

De huidige marktwaarde van de derivaten per ultimo 2017 bedraagt € 58,7 miljoen nadelig en is gebaseerd op een opgave van de banken. Dit bedrag heeft beperkte betekenis voor Isala, omdat slechts een deel van de hedge niet effectief is. Genoemde marktwaarde is bepaald exclusief eventuele opslagen. De ineffectiviteit van de overhedge bedraagt € 3,5 miljoen.

5.15 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Huur

Ten behoeve van haar exploitatie huurt Stichting Holding Isala klinieken diverse panden, ruimten en terreinen van derden. Zie het volgende overzicht met een korte omschrijving van het gebruik, de huurperiode en de huurprijzen per jaar.

Huur door Stichting Holding Isala klinieken van panden, ruimten en terreinen (bedragen x 1 €)					
Isala	Soort gebruik	Verhuurder	Van	Tot	Huurprijs per jaar
Mondriaan-gebouw Dokter van Deenweg	huisvesting stafdiensten en academie	DPC Rembrandt 7 BV	01-07-2013	31-12-2018	€ 920.000
Gebouw ARBO-unie	huisvesting Traumacentrum	De Groene Groep	01-01-2013	30-06-2018	€ 58.000
Polikliniek Heerde	huisvesting poliklinieken in de regio	Stichting Onderling Vastgoed	01-05-2017	30-04-2027	€ 100.000
Polikliniek Hattem	huisvesting Kaakchirurgie	Tandheelkunde Hattem	01-04-2010	31-03-2018	€ 29.000
250 parkeerplaatsen Ceintuurbaan	parkeren medewerkers	Stadion Zwolle Ontwikkeling BV	01-04-2015	31-03-2018	€ 79.000
Dokter Stolteweg 84-96	huisvesting Leef- en beweegcentrum	Stichting Beheer TMOI CV	01-04-2016	31-03-2026	€ 151.000
Dokter Stolteweg 86	huisvesting Isala slaapcentrum	Stichting Beheer TMOI CV	01-01-2018	01-01-2028	€ 57.000
Picasso-gebouw	Huisvesting stafdiensten inzake EPD	Motto Orange 14 BV	15-12-2017	31-12-2018	€ 191.000
Polikliniek Steenwijk	huisvesting poliklinieken in de regio	Woonzorg Nederland	20-08-2003	08-10-2023	€ 188.500

Verhuur

Stichting Holding Isala klinieken verhuurt onroerend goed in haar bezit aan derden. Zie het volgende overzicht met een korte omschrijving van het gebruik, de huurperiode en de huurprijzen per jaar.

Verhuur onroerend goed Stichting Holding Isala klinieken (bedragen x 1 €)					
Isala	Soort gebruik	Huurder	Van	Tot	Huurprijs per jaar
Dokter van Heesweg 2 totaal 4.140 m²	verpleeg- en reactiveringscentrum	Stichting Woonzorgconcern IJsselheem	01-09-2013	01-09-2033	€ 970.000
Dokter van Heesweg 2 totaal 480 m²	huisartsenpost	Medische regio groep	01-08-2013	01-08-2018	€ 85.000
Dokter van Heesweg 2 totaal 233 m²	exploiteren poli-klinische apotheek	Isala Apotheek BV	01-08-2013	01-08-2018	€ 61.000
Dokter van Heesweg 2 totaal 564 m²	bezoekersrestaurant en winkel	Vermaat Winkels/ Restaurants	01-07-2013	01-07-2028	€ 170.000
Dokter Spanjaardweg 1	levering diensten	GE Healthcare BV	01-01-2014	31-12-2023	€ 140.000
Hoogeveenseweg 38, winkel, horeca	bezoekersrestaurant en winkel	Vermaat Winkels/ Restaurants	01-05-2013	31-12-2019	% van omzet
Parkeerterrein Van Ittersumstraat	parkeren	Gemeente Zwolle	01-03-2015	28-02-2025	€ 60.000

Isala Zwolle financieringsafspraken

- Faciliteit A is op 14 maart 2014 vastgeklit op € 280,0 miljoen met een looptijd van 20 jaar en een variabel rentepercentage gebaseerd op de 3-maands Euribor verhoogd met een liquiditeits- en risico-opslag. Oorspronkelijk wordt de opslag op 31 december 2028 herzien. Per 31 december 2015 is van de financiering Faciliteit A een bedrag van € 280,0 miljoen opgenomen. Oorspronkelijk eindigt de bijbehorende generieke renteswap op 1 januari 2029. Aan het einde van de looptijd (1 januari 2029) zal de waarde van de generieke renteswap nihil zijn.
- Op 2 januari 2017 heeft een herfinanciering plaatsgevonden. Op 2 januari 2017 heeft Isala € 55,0 miljoen boetevrij afgelost op Faciliteit A aan het bankenconsortium en tegelijkertijd 100% van de bijbehorende renteswap naar rato afgekocht voor een afkoopsom van € 14,4 miljoen.
- De generieke hedge op het aflossingschema van Faciliteit B (€ 67,5 miljoen) is volledig afgekocht. Gelijktijdig heeft Isala een geborgde vastrentende BNG-lening aangetrokken bij het Waarborgfonds voor de Zorgsector van € 55,0 miljoen met een looptijd van 30 jaar en een lineaire aflossing tot nihil met een rente van 1,5%.
- Stichting Isala klinieken kan additioneel beschikken over Faciliteit E met doelomschrijving 'terugbetaling integratieheffing (uiterlijk ultimo 2018)', een limiet van € 50,0 miljoen, met vooralsnog een looptijd van 5 jaar na opname en een variabel rentepercentage gebaseerd op de 3-maands Euribor verhoogd met een liquiditeits- en risico-opslag. De liquiditeits- en risico-opslag wordt in 2018 vastgesteld.
- De rente van Faciliteit E is middels de generieke renteswap vanaf 1 januari 2019 voor € 30,0 miljoen ingedekt met een lineair aflossingsschema van 5 jaar.
- Door het aangaan van de generieke renteswap wordt de variabele rente van de lening omgezet naar een vaste rente ter hoogte van 4,6% (exclusief opslagen).
- De op te nemen voorziening 'overhedge ultimo 2017' (als gevolg van ineffectiviteit van de hedgerelatie) dient € 3,5 miljoen te bedragen op basis van een inschatting met betrekking tot de toekomstige kasstromen.

Zekerheden

Ten behoeve van de hoofdovereenkomst zijn diverse zekerheden gesteld, namelijk:

- Akte van vuistloos pandrecht van roerende zaken tussen de zekerhedenagent als pandhouder en de debiteuren als pandgevers
- Akte van stille verpanding van vorderingen tussen de zekerhedenagent als pandhouder en de debiteuren als pandgevers
- Akte van openbare verpanding van vorderingen tussen de zekerhedenagent als pandhouder en de debiteuren als pandgevers

- Akte van hypotheek tussen Stichting Isala klinieken en Isala Onroerend Goed BV als hypotheekgever en Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank BA als hypotheeknemer; in de akte is het specifieke onroerend goed dat onder deze akte valt in detail vermeld.

Met Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ) geldt een overeenkomst van gedeelde zekerheden. Zeven leningen zijn geborgd bij het WFZ. Op grond van deze borging kan het WFZ, als haar risicovermogen ontoereikend is, een verplichte deelnemersbijdrage opleggen ter hoogte van maximaal 3% van de uitstaande garanties. Ultimo 2017 bedraagt deze zogenoemde obligoverplichting maximaal € 1.993.500.

Macrobeheersinstrument

Het macrobeheersinstrument (MBI) kan door de minister van VWS worden ingezet om overschrijdingen van het macrokader Zorg terug te vorderen bij instellingen.

De minister heeft voor verschillende subsectoren in de zorg een MBI-omzetplafond ingesteld, waarvan het MBI-omzetplafond medisch-specialistische zorg (TB/REG-17631-01) voor 2017 relevant is voor Isala. De minister van VWS zou uiterlijk vóór 1 december van het opvolgende jaar moeten beslissen over inzet van het MBI, als sprake is van een macro-overschrijding. In de afgelopen jaren is gebleken dat deze periode van elf maanden te kort is om de werkelijke realisatie vast te stellen, met als gevolg dat de realisatie voor meerdere voorgaande jaren nog niet is vastgesteld.

MBI-omzetplafond

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 heeft Isala nog geen inzicht in de realisatie van het MBI-omzetplafond over 2017 en de nog niet afgewikkelde voorgaande jaren. Hierdoor is nog onduidelijk of daadwerkelijk sprake zal zijn van het inzetten van het macrobeheersinstrument. Isala is daarom nu niet in staat een betrouwbare schatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van Isala per 31 december 2017. Mocht het MBI worden ingezet, dan zal de macro-overschrijding worden verhaald op individuele zorginstellingen naar rato van de gerealiseerde omzet (waarop het MBI van toepassing is).

Fiscale eenheid

Op grond van de fiscale eenheden is de groep aansprakelijk voor alle fiscale baten en lasten van alle in de fiscale eenheid betrokken entiteiten (zie ook hoofdstuk 4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling, paragraaf 4.1.6 Groepsverhoudingen).

6. Mutatieoverzicht immateriële vaste activa

De jaarrekening 2017 bevat geen apart geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële vaste activa, omdat de immateriële vaste activa gecombineerd zijn met de materiële vaste activa. In hoofdstuk 7 is een geconsolideerd mutatieoverzicht opgenomen van de immateriële vaste activa en materiële vaste activa.

7. Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële vaste activa/materiële vaste activa (bedragen x 1.000 €)

(vervolg) 7. Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële vaste activa/materiële vaste activa (bedragen x 1.000 €)

7. Geconsolideerd mutatieoverzicht immateriële vaste activa/materiële vaste activa						
	Immateriële vaste activa in uitvoering	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Totaal immateriële vaste activa/materiële vaste activa
Stand per 1 januari 2017						
Aanschafwaarde	0	328.594	127.335	181.196	12.269	649.394
Cumulatieve afschrijvingen	0	139.602	13.635	97.692	0	250.929
Boekwaarde per 1 januari 2017	0	188.992	113.700	83.504	12.269	398.465
Mutaties in het boekjaar						
Investeringsen	4.085	0	0	0	30.413	34.498
Ingebruikname	0	1.628	463	12.764	-14.855	0
Afschrijvingen	0	10.005	3.970	18.437	0	32.412
Bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
Terugname bijzondere waardevermindering	0	2.599	0	0	0	2.599
Terugname geheel afgeschreven activa:						
aanschafwaarde	0	322	0	15.903	0	16.225
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	322	0	15.903	0	16.225
• Desinvesteringen:						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	16.225
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	16.225
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	4.085	-5.778	-3.507	-5.673	15.558	4.685
Stand per 31 december 2017						
• Aanschafwaarde	4.085	329.900	127.798	178.057	27.827	667.667
• Cumulatieve afschrijvingen	0	146.686	17.605	100.226	0	264.517
Boekwaarde per 31 december 2017	4.085	183.214	110.193	77.831	27.827	403.150
Afschrijvingspercentages		0%/2%/3%/5%/10%	3%/5%/10%	10%/14%/20%		

8. Overzicht langlopende schulden per 31 december 2017 (bedragen x 1.000 €)

(vervolg) 8. Overzicht langlopende schulden (bedragen x 1.000 €) per 31 december 2017

8. Overzicht langlopende schulden per 31 december 2017														
Leninggever	Jaar	Hoofdsom	Totale looptijd (in jaren)	Soort lening	Werkelijke rente (%)	Restschuld 31-12-2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossingen in 2017	Rest-schuld 31-12-2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2017	Aflossingswijze	Aflossing 2018	Gestelde zekerheid
Cons Fac. A 266301	2012	280.000	20	trekking onderhands	variabel	241.500	0	65.489	176.011	129.415	11	Lineair tot 25% per 2028 ballonlening	9.319	neg. pledge + pari passu + cross default + hoofdelijke aansprakelijkheid + no-change-of-ownership
BNG 40.110945	2017	15.000	30	onderhands	1,500%	0	15.000	0	15.000	12.500	29	Gelijken/Lineair	500	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
BNG 40.110946	2017	15.000	30	onderhands	1,500%	0	15.000	0	15.000	12.500	29	Gelijken/Lineair	500	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
BNG 40.110947	2017	15.000	30	onderhands	1,500%	0	15.000	0	15.000	12.500	29	Gelijken/Lineair	500	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
BNG 40.110948	2017	10.000	30	onderhands	1,500%	0	10.000	0	10.000	8.333	29	Gelijken/Lineair	333	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
Waterschapsbank	2006	13.500	15	onderhands	4,294%	4.050	0	900	3.150	0	4	Lineair	900	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
Waterschapsbank	2008	15.000	15	onderhands	4,598%	6.500	0	1.000	5.500	500	6	Lineair	1.000	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
Waterschapsbank	2009	6.000	16	onderhands	3,320%	3.200	0	400	2.800	800	7	Lineair	400	borgstelling Waarborgfonds voor de Zorg-sector
Totaal		369.500				255.250	55.000	67.789	242.461	176.548			13.452	

9.Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2017

(bedragen x 1.000 €)

9.1 Aansluiting totaal resultaat met resultaat groepsonderdelen

9.1 Aansluiting totaal resultaat met resultaat groepsonderdelen	2017	2016
Stichting Isala klinieken	4.453	6.912
Stichting Zorgcombinatie Noorderboog (Isala Diaconessenhuis)	0	-112
Isala BV	-299	0
Isala Apotheek BV	204	151
Isala Onroerend Goed BV	-676	-1.213
Dermatologisch centrum Isala BV (aandeel Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV)	463	463
Resultaat na belasting volgens geconsolideerde resultatenrekening	4.145	6.201

9.2 Opbrengsten zorgprestaties

9.2 Opbrengsten zorgprestaties	2017	2016
Opbrengsten Zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	611.646	594.584
Beschikbaarheidsbijdragen Zorg	1.900	2.996
Overige zorgprestaties	9.233	8.965
Totaal opbrengsten zorgprestaties	622.779	606.545

Niet-vergoede omzet

In onderstaand overzicht is voor de schadelastjaren 2017 en 2016 per verzekeraar de nuancering opgenomen die in mindering is gebracht op de omzet (opbrengst Zorgverzekeringswet) in boekjaar 2017 en

2016 ultimo van het betreffende jaar. Deze omzet wordt niet vergoed vanwege overschrijding van plafond- dan wel aanneemsomafspraken. Voor deze niet-vergoede omzet zijn vanzelfsprekend wel (zorg)kosten gemaakt.

9.2a Niet-vergoede omzet

9.2a Niet-vergoede omzet	2017	2016
Zilveren Kruis	1.260	6.313
Menzis	4.087	5.059
VGZ	4.139	13.482
CZ	3.365	7.011
Multizorg	2.263	2.958
DSW	0	841
Totaal niet-vergoede omzet	15.114	35.664

Waardering

Facturabele DBC's en DBC-zorgproducten zijn gewaardeerd tegen de verkoopprijs. De opbrengst van nog niet-facturabele DBC-zorgproducten is in de exploitatierekening bepaald door de OHW-Grouper van Vecozo.

Beschikbaarheidsbijdragen

Onder de beschikbaarheidsbijdragen voor medisch-specialistische zorg zijn die bijdragen verantwoord

waarbij het niet mogelijk en/of wenselijk is de kosten aan individuele verzekerden toe te rekenen, waaronder traumazorg, spoedeisende zorg en OTO-gelden (Opleiden, Trainen en Oefenen).

Overige zorgprestaties

De overige zorgprestaties hebben met name betrekking op dienstverlening aan andere zorginstellingen.

9.3 Opbrengst uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten

9.3 Opbrengst uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten	2017	2016
Opbrengst uit hoofde van Garantieregeling kapitaallasten	6.250	12.464
Totaal opbrengst Garantieregeling kapitaallasten	6.250	12.464

Garantieregeling Isala Zwolle

De in de jaarrekening opgenomen vordering heeft betrekking op de jaren 2015 en 2016 inzake de Garantieregeling kapitaallasten. De in 2017 opgenomen omzet is gebaseerd op de door de NZa afgegeven beschikkingen 2015 en 2016, verminderd met hetgeen al in voorgaande jaren was opgenomen. Isala is in de beroepszaak bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven in het gelijk gesteld over de hoogte

van de normvergoeding. De NZa is opgedragen te berekenen wat de vergoeding zal behoren te zijn op basis van de methodiek van de budgetbekostiging. Deze vergoeding dient nog definitief te worden bepaald. Voorzichtigheidshalve is hiervoor geen bedrag opgenomen. Zie voor nadere toelichting hierover hoofdstuk 4, paragraaf 4.7.2.4 Overgangsregeling kapitaallasten.

9.4 Subsidies

9.4 Subsidies	2017	2016
Subsidies opleidingsplaatsen voor zorgopleidingen	14.673	17.408
Subsidies opleidingen	3.670	2.447
Loonkostensubsidies	18	1.239
Overige subsidies	7.853	5.645
Totaal subsidies	26.214	26.739

- Onder 'subsidies opleidingsplaatsen voor zorgopleidingen' is de beschikbaarheidsbijdrage voor de medische vervolgoopleidingen verantwoord.
- De 'subsidies opleidingen' betreffen de beschikbaarheidsbijdrage voor ziekenhuisopleidingen, de subsidie Stagefonds Zorg en subsidies voor de opleidingen Nurse Practitioner en Physician Assistant.
- Onder de post 'overige subsidies' zijn onder andere de subsidies verwerkt in het kader van de subsidieregeling 'Kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuiszorg' vanuit het ministerie van VWS.

9.5 Overige bedrijfsopbrengsten

9.5 Overige bedrijfsopbrengsten	2017	2016
Overige dienstverlening	2.295	2.251
Opbrengsten algemene en administratieve diensten	8.579	11.579
Opbrengsten andere diensten en verrichtingen	5.244	4.917
Opbrengsten patiëntgebonden functies	21.621	17.773
Opbrengsten technische en/of agrarische diensten	149	46
Overige bedrijfsopbrengsten	2.897	77
Opbrengsten derden	26	60
Totaal overige opbrengsten	40.811	36.703

Overige dienstverlening

Onder ‘overige dienstverlening’ wordt onder andere de omzet van parkeergelegenheden en doorberekeningen van hotelmatige kosten verantwoord.

Opbrengsten algemene en administratieve diensten

De post ‘opbrengsten algemene en administratieve diensten’ bestaat hoofdzakelijk uit doorberekende kosten van administratief personeel, doorberekende algemene kosten en nog te ontvangen overige vergoedingen. Deze opbrengsten zijn met € 3,0 miljoen gedaald, hetgeen deels verklaard wordt door herrubricering en opbrengsten uit 2016 die niet meer gegenereerd zijn in 2017.

Opbrengsten andere diensten en verrichtingen

Onder ‘opbrengsten andere diensten en verrichtingen’ worden met name doorberekende sociale lasten en de opbrengst van de verhuur en service van gebouwen aan derden verantwoord.

Opbrengsten patiëntgebonden functies

De opbrengsten ‘patiëntgebonden functies’ zijn in 2017 met € 3,8 miljoen gestegen ten opzichte van 2016 door hogere personele doorberekeningen.

Opbrengsten technische en/of agrarische diensten

Onder de opbrengsten ‘technische en/of agrarische

diensten’ zijn de aan derden doorberekende energie- en onderhoudskosten verantwoord.

Overige bedrijfsopbrengsten

Voor locatie Meppel is geen sprake meer van een kasstroomgenererende eenheid. Onder ‘overige bedrijfsopbrengsten’ is daarom de terugname van de bijzondere waardevermindering ad € 2,6 miljoen voor het vastgoed van Isala locatie Meppel verantwoord. Uitgangspunt daarbij is dat een eerder verantwoorde bijzondere waardevermindering teruggedraaid dient te worden zodra de waardevermindering opgehouden heeft te bestaan. De veronderstelling was steeds dat de desinvestering van het oude ziekenhuis in Meppel ultimo juni 2020 zou plaatsvinden. Deze datum is naar een tijdstip verder in de tijd verschoven. De nieuwbouw in Meppel zal pas op 1 april 2021 in gebruik worden genomen. Bij de bedrijfswaardeberekening in 2016 werd nog uitgegaan van een tijdshorizon van medio 2020. Door dit voortschrijdend inzicht is dus achteraf gebleken dat er geen noodzaak was om een bijzondere waardevermindering in 2016 door te voeren.

Opbrengsten derden

Onder de ‘opbrengsten derden’ worden met name de omzetten verantwoord van de BV’s. Deze opbrengsten zijn licht gedaald.

- De totale stijging van lonen en salarissen bedraagt € 6,4 miljoen; deze toename wordt met name veroorzaakt door een stijging van de formatie, cao-stijging, anciënniteitseffecten en herziening van de opslag werkgeverslasten personeelsgerelateerde reserveringen en voorzieningen.
- De sociale lasten en pensioenpremies worden negatief beïnvloed door hogere salariskosten.
- Andere personeelskosten zijn in 2017 gestegen met € 4,0 miljoen, met name door kosten van reorganisatievoorziening, outplacement, studiekosten en het Meerkeuzesysteem arbeidsvoorwaarden.
- De kosten voor personeel niet in loondienst zijn ten opzichte van 2016 met € 0,4 miljoen gestegen door onder andere het inhuren van extern personeel ten behoeve van projecten.

9.6.1 Verdeling personeelsleden (in fte)

9.6.1 Verdeling personeelsleden (in fte)	2017	2016
Stichting Isala klinieken	4.874	4.028
Isala Diaconessenhuis	0	641
Dermatologisch centrum Isala BV	34	35
Totaal gemiddeld aantal fte’s	4.908	4.704
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

9.7 Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

9.7 Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	2017	2016
Immateriële vaste activa	0	0
Materiële vaste activa	32.412	34.230
Totaal afschrijvingen vaste activa	32.412	34.230

De in gebruik genomen investeringen 2017 bedragen € 14,9 miljoen en zijn naar tijdsgelang afgeschreven. In dit jaar is voor € 16,2 miljoen gedesinvesteerd. Dit heeft onder andere geleid tot lagere afschrijvingen van € 1,8 miljoen.

Uitgangspunt is dat de afschrijvingsmethode gebaseerd is op het verwachte gebruikspatroom. De componentenbenadering is toegepast om de afschrijvingslast op de gebouwen en installaties te bepalen.

9.8 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

9.8 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	2017	2016
Afwaardering gebouwen en inventaris	0	2.599
Totaal bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	2.599

Op grond van titel 9 BW2 en RJ 655.315 voor zorginstellingen is beoordeeld of sprake is van een bijzondere waardevermindering op materiële vaste activa. Een bijzondere waardevermindering over 2017 is niet noodzakelijk bevonden.

De bijzondere waardevermindering van 2016 voor Isala locatie Meppel is teruggenomen vanwege voortschrijdend inzicht en verantwoord onder de overige bedrijfsopbrengsten.

9.6 Personeelskosten

9.6 Personeelskosten	2017	2016
Lonen en salarissen	244.846	238.449
Sociale lasten	34.850	34.566
Pensioenpremies	20.784	19.916
Andere personeelskosten	14.760	10.751
Subtotaal	315.240	303.682
Personeel niet in loondienst	12.492	12.127
Totaal personeelskosten	327.732	315.809

9.9 Honoraria vrijgevestigde medisch specialisten

9. 9 Honoraria vrijgevestigde medisch specialisten	2017	2016
Honoraria vrijgevestigde medisch specialisten	92.527	88.809
Totaal honoraria vrijgevestigde medisch specialisten	92.527	88.809

Fiscaal ondernemerschap

Binnen Isala zijn 3 Medisch Specialist Bedrijven werkzaam waarmee afspraken zijn gemaakt: MSB Isala, de maatschap Dermatologie Zwolle en MKA Zwolle BV (Mondziekten, Kaak- en Aangezichtschirurgie). De financiële afspraken zijn gebaseerd op het schadelastjaar (het jaar dat de DBC wordt geopend).

De honorariakosten zijn onder andere afhankelijk van de afspraken die het ziekenhuis maakt met de verzekeraars. Niet-vergoede omzet door verzekeraars wordt doorvertaald naar de omvang van de honorariakosten. De afspraken zijn niet alleen financieel gerelateerd maar gaan ook over kwaliteitsaspecten.

9.10 Overige bedrijfskosten

9.10 Overige bedrijfskosten	2017	2016
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	19.081	15.895
Algemene kosten	37.001	27.562
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	148.854	147.558
Onderhouds- en energiekosten	16.306	17.038
Huur en leasing	2.510	2.262
Dotaties en vrijval voorzieningen (exclusief reorganisatie)	23	412
Overige bedrijfskosten	305	2
Totaal overige bedrijfskosten	224.080	210.729

Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten

De kosten van voedingsmiddelen en hotelmatige kosten zijn in 2017 toegenomen met € 3,2 miljoen. Binnen de hotelmatige kosten zijn kosten voor technische installaties opgenomen ad € 1,1 miljoen. De kosten voor extern vervoer zijn met bijna € 0,8 miljoen gestegen als gevolg van de fusie. Daarnaast zijn de kosten gestegen voor schoonmaakwerkzaamheden (€ 0,2 miljoen), meubilair (€ 0,2 miljoen) en linnengoed (€ 0,3 miljoen). Binnen de voedingsmiddelen zijn de kosten gestegen met € 0,2 miljoen.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn met € 9,4 miljoen gestegen. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door lagere kosten in 2016 voor vrijval voorzieningen ‘zelfonderzoek’ met € 6,0 miljoen over oudere jaren. Daarnaast is in 2017 een schuld opgenomen voor de instandhouding van Isala-gebouwen in Zwolle ad € 2,0 miljoen. De betaalde schadevergoedingen in 2017 zijn gestegen met € 1,3 miljoen.

Patiëntgebonden kosten

De patiëntgebonden kosten zijn in 2017 met € 1,3 miljoen gestegen. De stijging wordt veroorzaakt door hogere kosten voor stents, katheters en sondes. Deze stijging is te verklaren door de toegenomen productieaantallen in 2017.

Onderhouds- en energiekosten

De energiekosten vielen in 2017 lager uit. De onderhouds- en energiekosten zijn met € 0,7 miljoen gedaald, met name door lagere additionele en buiten-contractuele onderhoudskosten.

Huur en leasing

In 2017 zijn de kosten voor huur en leasing met € 0,2 miljoen toegenomen door stijging van de bedragen voor lease en huur van gebouwen.

Dotaties en vrijval voorzieningen (exclusief reorganisatie)

De dotatie ‘voorziening dubieuze debiteuren’ laat een daling van € 0,4 miljoen zien, met name veroorzaakt door aanpassing van parameters in de berekening van de voorziening ‘dubieuze debiteuren’.

Overige bedrijfskosten

Onder de overige bedrijfskosten zijn de correcties verantwoord op de definitieve beschikbaarheids-bijdragen ‘opleidingsplaatsen’ en ziekenhuisopleidingen over het jaar 2016.

9.11 Financiële baten en lasten

9.11 Financiële baten en lasten	2017	2016
Rentebaten	5	168
Resultaat deelnemingen	203	151
Rentelasten	-14.741	-20.063
Mutatie overhedge swap	109	-3.595
Totaal financiële baten en lasten	-14.424	-23.339

- De rentebaten nemen in 2017 af met € 0,2 miljoen als gevolg van de lagere spaarsaldi bij de banken.
- Isala Apotheek BV, waarin Isala Behandel- en Onderzoekcentra BV een aandeel van 50% heeft (via STAK), heeft in 2017 een voordelig resultaat behaald van € 0,4 miljoen. Hiervan is 50% verantwoord als resultaat deelneming (€ 0,2 miljoen).
- De rentelasten nemen in 2017 af met € 5,3 miljoen door de finale aflossing van enkele langlopende leningen in 2016. In 2017 heeft een herfinanciering plaatsgevonden. Isala heeft € 55,0 miljoen boetevrij afgelost op Faciliteit A aan het bankenconsortium en tegelijkertijd 100% van de bijbehorende renteswap

naar rato afgekocht voor een afkoopsom van ruim € 14,0 miljoen. Gelijktijdig heeft Isala een geborgde vastrentende lening aangetrokken bij het Waarborgfonds voor de Zorgsector van € 55,0 miljoen. Als gevolg van deze transacties zijn de rentekosten structureel fors verlaagd.

- Voor de verwachte afkoop van de swap inzake Faciliteit E heeft Isala in de jaarrekening 2016 reeds een reservering getroffen van bijna € 3,6 miljoen. Herijking van deze reservering geeft een benodigde reservering weer van ongeveer € 3,5 miljoen. Derhalve is € 0,1 miljoen van de getroffen reservering vrijgevallen.

9.12 Vennootschapsbelasting

9.12 Vennootschapsbelasting	2017	2016
Vennootschapsbelasting	-289	-290
Totaal vennootschapsbelasting	-289	-290

- Dermatologisch centrum Isala BV maakt geen deel uit van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. De vennootschapsbelasting in de jaarrekening betreft derhalve slechts Dermatologisch centrum Isala BV.
- Er is definitief aangifte gedaan voor Dermatologisch centrum Isala BV en Isala Apotheek BV tot en met het jaar 2016 en voor Isala BV tot en met het jaar 2015.

In hoofdstuk 4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling is vermeld welke BV’s belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Binnen de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting is sprake van een voorwaartse verliesverrekening.

9.13 Honoraria accountant (EY)

9.13 Honoraria accountant (EY)	2017	2016
Controle van de jaarrekening	147	158
Overige controlewerkzaamheden (waaronder: regeling AO/IC en Nacalculatie)	183	80
Fiscale advisering	0	2
Niet-controlediensten	756	766
Totaal honoraria accountant (EY)	1.086	1.006

De honoraria die zijn vermeld hebben betrekking op de in dat jaar feitelijk uitgevoerde werkzaamheden en hebben dus niet alleen betrekking op de controle van de jaarrekening 2017.

9.14 Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen, hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. In 2017 hebben geen transacties met verbonden partijen op niet-zakelijke grondslag plaatsgevonden. De verantwoording van de bezoldiging van de bestuurders en toezichthouders in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT) is beschreven in de volgende paragraaf 9.15 Wet Normering Topinkomens.

9.15 Wet Normering Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Holding Isala klinieken. Het voor Stichting Holding Isala klinieken toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000 (zorg en jeugdhulp; klasse V; totaalscore 14 punten). Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

9.15.1 Bezoldiging topfunctionarissen

De tabel 9.15.1a bevat de gegevens van leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en van leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

9.15.1a Bezoldiging (bedragen x 1 €) leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen				
Namen topfunctionarissen	H.C.V. de Boer	R.J.M. Dillmann	H.H. Kuper	R.J. Venema
Functiegegevens	lid Raad van Bestuur	voorzitter Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	190.426	211.997	168.127	200.356
Beloningen betaalbaar op termijn	11.154	11.218	11.106	11.190
Subtotaal	201.580	223.215	179.233	211.546
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000	181.000	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totaal bezoldiging 2017	201.580	223.215	179.233	211.546
Verplichte motivering indien overschrijding	zie voetnoot A	zie voetnoot A	niet van toepassing	zie voetnoot A

Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 25-07 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0	1,0
Beloning en belastbare onkostenvergoeding	190.696	212.284	73.758	200.651
Beloningen betaalbaar op termijn	10.885	10.933	4.707	10.897
Totaal bezoldiging 2016	201.581	223.217	78.465	211.548

Voetnoot A: de bezoldiging vloeit voort uit schriftelijk overeengekomen afspraken voor het in werking treden van de sectorale regeling Zorg en jeugdhulp. Het overgangsrecht is ingegaan op 1 januari 2016.

9.15.1b Bezoldiging toezichthoudende topfunctionarissen

(vervolg) 9.15.1b Bezoldiging toezichthoudende topfunctionarissen

9.15.1b Bezoldiging (bedragen x 1 €) toezichthoudende topfunctionarissen							
Namen topfunctionarissen	W.B. Groen	A.S. Castelein	N.S. Klazinga	W.L.M. de Koning-Martens	G.J. Lokerse	J.F.J. de Munnik	M.I. Verstappen
Functiegegevens	voorzitter Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht	lid Raad van Toezicht
Aanvang en einde functievervulling in 2017	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 14-03 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12
Bezoldiging							
Bezoldiging	14.000	10.000	10.000	7.984	10.000	10.000	10.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	27.150	18.100	18.100	14.529	18.100	18.100	18.100
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bezoldiging 2017	14.000	10.000	10.000	7.984	10.000	10.000	10.000
Verplichte motivering indien overschrijding	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Gegevens 2016							
Aanvang en einde functievervulling in 2016	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12	niet van toepassing	van 01-01 tot 31-12	van 08-03 tot 31-12	van 01-01 tot 31-12
Beloning en belastbare onkostenvergoeding	14.000	10.000	10.000	niet van toepassing	10.000	8.152	10.000
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	niet van toepassing	0	0	0
Totaal bezoldiging 2016	14.000	10.000	10.000	niet van toepassing	10.000	8.152	10.000

9.15.2 Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de in de voorgaande tabellen vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

10. Enkelvoudige balans per 31 december 2017 (bedragen x 1.000 €)

10. Enkelvoudige balans na resultaatbestemming	31 december 2017	31 december 2016
Activa		
Vaste activa	0	0
Financiële vaste activa	7.086	7.395
Totaal activa	7.086	7.395
Passiva		
Eigen vermogen	3.905	4.215
Voorzieningen	0	0
Kortlopende schulden	3.180	3.180
Totaal passiva	7.086	7.395

11. Enkelvoudige resultatenrekening over 2017 (bedragen x 1.000 €)

11. Enkelvoudige resultatenrekening	2017	2016
Bedrijfsopbrengsten		
Overige opbrengsten	71	71
Som der bedrijfsopbrengsten	71	71
Bedrijfslasten		
Overige bedrijfskosten	71	71
Som der bedrijfslasten	71	71
Bedrijfsresultaat		
Resultaat deelneming	-310	-599
Resultaat boekjaar	-310	-599

12. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de ‘Grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de geconsolideerde jaarrekening’ opgenomen in hoofdstuk 4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling, met uitzondering van de grondslagen voor consolidatie.

13. Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017 (bedragen x 1.000 €)

Op 7 september 2006 is de Stichting Holding Isala klinieken opgericht. Deze stichting heeft een financieel belang van 100% in Isala BV en voert het bestuur over Stichting Isala klinieken. Isala BV is op 11 december 2006 opgericht en heeft een financieel belang van 100% in Isala Business BV, Isala Onroerend Goed BV en Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV.

In 2007 zijn activiteiten gestart in de groepsmaatschappijen van Stichting Holding Isala klinieken, namelijk de exploitatie van onroerend goed (Isala Onroerend Goed BV) en dermatologische zorg (Dermatologisch centrum Isala BV).

13.1 Financiële vaste activa

13.1 Financiële vaste activa	2017	2016
Stand per 1 januari	7.395	7.994
Mutaties boekjaar		
• resultaat Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV (DCI BV)	462	463
• resultaat Isala BV	-976	-1.213
• resultaat Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV (STAK)	204	151
Totaal mutaties boekjaar	-310	-599
Stand deelneming in Isala BV per 31 december	7.085	7.395

13.2 Eigen vermogen (algemene reserve)

13.2 Eigen vermogen (algemene reserve)	2017	2016
De mutatie is als volgt tot stand gekomen:		
stand per 1 januari	4.215	4.814
bij/af: vanuit winstbestemming	-310	-599
Totaal eigen vermogen per 31 december	3.905	4.215

13.3 Specificatie aansluiting groepsvermogen - enkelvoudig vermogen per 31 december 2017 en resultaat over 2017

13.3 Specificatie aansluiting groepsvermogen - enkelvoudig vermogen per 31 december 2017 en resultaat over 2017		
Specificatie	Eigen vermogen	Resultaat
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat Stichting Holding Isala klinieken	3.905	-310
Stichting Isala klinieken	149.657	4.454
Totaal eigen vermogen	153.562	4.145
Aandeel van derden	670	0
Totaal groepsvermogen	154.232	4.145

Zeggenschap

Stichting Holding Isala klinieken voert het bestuur over Stichting Isala en heeft daarmee een direct zeggenschapsbelang. Dit belang is niet in de enkelvoudige jaarrekening van Stichting Holding Isala klinieken verwerkt.

13.4 Kortlopende schulden

13.4 Kortlopende schulden	31 december 2017	31 december 2016
Rekening-courant met Stichting Isala klinieken	4.761	4.690
Rekening-courant met Isala BV	-1.563	-1.492
Rekening-courant met Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV	-18	-18
Totaal kortlopende schulden	3.180	3.180

14. Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2017
(bedragen x 1.000 €)

14.1 Overige opbrengsten

14.1 Overige opbrengsten	2017	2016
Doorbelaste concernkosten	71	71
Totaal overige opbrengsten	71	71

Onder de doorbelaste concernkosten vallen de overheadkosten. Deze kosten worden gemaakt door de Stichting Isala klinieken en doorberekend aan de Stichting Holding Isala klinieken. Uiteindelijk worden de kosten toegerekend aan de werkmaatschappijen (Isala Onroerend Goed BV en Dermatologisch centrum Isala BV).

14.2 Overige bedrijfskosten

14.2 Overige bedrijfskosten	2017	2016
Concernkosten	71	71
Totaal overige bedrijfskosten	71	71

Onder de concernkosten vallen de overheadkosten. Deze kosten worden gemaakt door Stichting Isala klinieken en doorberekend aan Stichting Holding Isala klinieken. Uiteindelijk worden de kosten toegerekend aan de werkmaatschappijen (Isala Onroerend Goed BV en Dermatologisch centrum Isala BV).

14.3 Resultaat deelneming

14.3 Resultaat deelneming	2017	2016
Resultaat deelneming Isala BV (Dermatologisch centrum Isala BV)	462	463
Resultaat deelneming Isala BV (Isala Apotheek BV)	204	151
Resultaat deelneming Isala BV (Isala Onroerend Goed BV)	-676	-1.213
Resultaat deelneming Isala BV	-300	0
Totaal resultaat deelneming	-310	-599

15. Vaststelling en goedkeuring

(bedragen x 1.000 €)

15.1 Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De Raad van Bestuur van Stichting Holding Isala klinieken heeft de jaarrekening 2017 vastgesteld in de vergadering van 31 mei 2018.

De Raad van Toezicht van Stichting Holding Isala klinieken heeft de jaarrekening 2017 goedgekeurd in de vergadering van 31 mei 2018.

15.2 Resultaatbestemming

15.2 Resultaatbestemming	
Geconsolideerd resultaat na belastingen Stichting Holding Isala klinieken na winstbestemming	4.145
Resultaatbestemming Stichting Isala klinieken	
Ten gunste van algemene en overige reserves	4.688
Ten laste van bestemmingsreserve rendementsdeling	-133
Ten laste van bestemmingsreserve fondsen	-101
Totaal resultaatbestemming Stichting Isala klinieken	4.454
Resultaatbestemming overig	
Ten laste van algemene reserves	-299
Ten laste van algemene reserve Isala Onroerend Goed BV	-676
Ten gunste van algemene reserve Dermatologisch centrum Isala BV	463
Ten gunste van algemene reserve Isala Behandel- en Onderzoek Centra BV	204
Totaal resultaatbestemming overig	-309

15.3 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan met materiële of diepgaande invloed op de jaarrekening 2017.

15.4 Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Vaststelling door de Raad van Bestuur
de dato 31 mei 2018

Goedkeuring door de Raad van Toezicht
de dato 31 mei 2018

dr. R.J.M. Dillmann

drs. W.B. Groen

H.C.V. de Boer

drs. A.S. Castelein

mevrouw dr. H.H. Kuper

prof. dr. N.S. Klazinga

R.J. Venema, MBA

mevrouw drs. W.L.M. de Koning-Martens

G.J. Lokerse, RA

dr. J.F.J. de Munnik

drs. M.I. Verstappen

16. Overige gegevens

16.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten van de Stichting Holding Isala klinieken is geen statutaire winstbestemming opgenomen.

16.2 Nevenvestigingen

Stichting Holding Isala klinieken heeft geen nevenvestigingen.

16.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Op 31 mei 2018 heeft Ernst & Young Accountants als onafhankelijke accountant een Controleverklaring uitgebracht. Deze Controleverklaring die hoort bij de jaarrekening 2017 van Stichting Holding Isala klinieken is niet opgenomen in deze jaarrekening. De Controleverklaring is als separaat document te raadplegen op www.jaarverantwoordingzorg.nl en www.isala.nl.

Colofon

De Isala Jaarrekening 2017 is een uitgave van Stichting Holding Isala klinieken. Mocht u delen uit deze uitgave willen gebruiken, dan kunt u voor toestemming contact opnemen met de afdeling Marketing en communicatie van Isala via marketingencommunicatie@isala.nl.

©Isala, 2018

Eindredactie

Isala

Tekstredactie

Sjaklien Euwals (Sjak & Lien Tekstproducties)

Vormgeving

STUNNED communicatie en vorm

Fotografie

Isala

Isala. Meelevend.